

Marta Piegat-Kaczmarczyk, Zuzanna Rejmer

PL / UKR

**Model edukacji
międzykulturowej WISE**
oraz przykładowe scenariusze zajęć szkolnych

**Модель міжкультурної
освіти WISE**

та зразки планів шкільних занять

Model edukacji międzykulturowej WISE

PL / UKR

Модель міжкультурної освіти WISE

Marta Piegat-Kaczmarczyk, Zuzanna Rejmer

Model edukacji międzykulturowej WISE

oraz przykładowe scenariusze zajęć szkolnych

Модель міжкультурної освіти WISE

та зразки планів шкільних занять

PL

Model edukacji międzykulturowej WISE	5
---	----------

Przykładowe scenariusze warsztatów

W różnorodności nasza siła	26
-----------------------------------	-----------

A global village	42
-------------------------	-----------

UKR

Модель міжкультурної освіти WISE	55
---	-----------

Зразки планів шкільних занять

Наша сила в різноманітності	76
------------------------------------	-----------

A global village	92
-------------------------	-----------

PL

**Model edukacji
międzykulturowej
WISE**

**oraz przykładowe
scenariusze zajęć
szkolnych**

Drodzy Państwo, Nauczycielki i Nauczyciele, Edukatorki i Edukatorzy!

Zapraszamy do korzystania z drugiej edycji publikacji PFM opisującej model WISE – naszej propozycji metody pracy z dziećmi w grupie zróżnicowanej kulturowo.

„WISE” to po angielsku „mądry”. Akronim ten powstał jednak z polskich słów:

W – współzależność,

I – integracja,

S – sukces,

E – edukacja, które dobrze opisują, o co chodzi w tym podejściu.

Model podpowiada, jak pracować w grupie dzieci łączącej różne kultury, języki i tradycje w sposób, który wspiera współpracę i budowanie wspólnoty. Jak, bazując na zróżnicowanych kompetencjach dzieci, uczyć je współpracy i korzystania ze swoich zasobów. Wreszcie – jak sprawić, żeby w zróżnicowanej grupie pracować skutecznie i osiągać edukacyjny sukces.

Serdecznie dziękujemy psycholożkom, pedagożkom, nauczycielom, nauczycielkom z całej Polski, którzy współpracowali z nami przy testowaniu modelu WISE i przygotowali scenariusze zajęć. Dzięki nim wiemy na pewno, że model WISE działa, i to nie tylko na warsztatach integracyjnych i lekcjach wychowawczych. Świetnie sprawdza się na lekcjach przedmiotowych!

Oksana, Sasza, Aleks, Katia, Lesja, a także Mohammad, Ali oraz Nur czy James – imiona dzieci z innych krajów na dobre zagościły w polskich dziennikach szkolnych. Wielojęzyczność i wielokulturowość w klasie to dziś doświadczenie coraz większej grupy uczniów i uczennic, a także nauczycielek i nauczycieli. Nie zawsze jest nam z tym łatwo. Czasem potrzeby uczniów i uczennic, szczególnie przybyłych do Polski na skutek migracji przymusowej, wywołanej przez wojnę i doświadczenie przemocy, wydają się niezrozumiałe albo przytłaczające. Za trudne.

Zachęcamy i zapraszamy jednak do świeżego spojrzenia na to nowe doświadczenie.

Nasza publikacja jest o tym, jak zagubione, niepewne, przestraszone, zmęczone dzieci po trudnych przejściach – ale też dzieci śmiałe, pogodne i przebojowe, po trudnych przejściach – przyjąć i pomóc im się rozwijać w polskiej szkole. Jak wesprzeć je w nawiązywaniu koleżeńskich relacji i sprawić, by zaczęły nowy rozdział w życiu. Jak pomagać im rozwijać swój potencjał.

Jak nigdy dotąd w Polsce potrzebna jest edukacja o współpracy, integracji i włączaniu. Wszyscy – i dzieci, i dorośli – potrzebujemy nauczyć się żyć w kraju, jakim Polska stała się w ostatnich latach. Potrzebujemy nauczyć się budować relacje z ludźmi, którzy wyrosli w innej kulturze i innych zwyczajach. Potrzebujemy nauczyć się korzystać z tej różnorodności i budować świat, w którym razem będziemy dobrze się czuć. Liczymy, że nasz model to krok w tym kierunku.

Agnieszka Kosowicz
Prezeska Fundacji Polskie Forum Migracyjne

Szkoła wielokulturowa czy międzykulturowa?

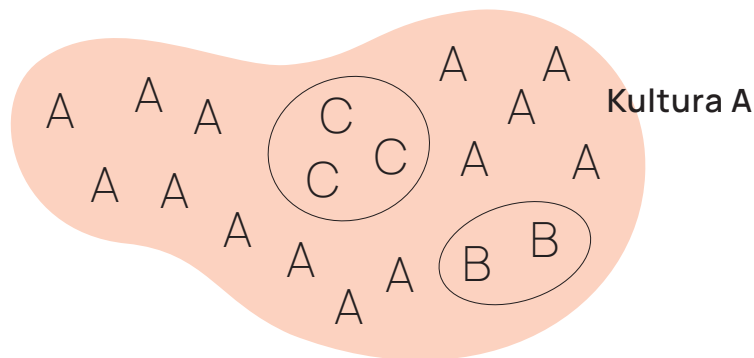
Wiele działań podejmowanych przez Polskie Forum Migracyjne skierowanych jest do szkół, do których trafiają dzieci z doświadczeniem migracyjnym – wzrastające w innych niż polska kulturach oraz te z polskim pochodzeniem, ale przybyłe z zagranicy. Pracujemy wówczas z uczniami i uczennicami oraz z ich rodzinami, z klasami wielokulturowymi, a także z nauczycielkami i nauczycielami, psycholożkami i psychologami oraz pedagogami i pedagogkami szkolnymi. Wiemy, że różnorodność kulturowa w polskich szkołach jest wyzwaniem dla wszystkich zaangażowanych.

Szkoła wielokulturowa

Szkoły, w związku z coraz większą liczbą uczennic i uczniów z doświadczeniem migracji, stają się placówkami wielokulturowymi. Co to oznacza?

Wielokulturowość „(..) wskazuje na obecność i funkcjonowanie obok siebie wielu różnych i odrębnych kultur na określonym terytorium geograficznym, w ramach społecznych lub politycznych struktur.¹”

Wielokulturowość jest konsekwencją migracji, czyli przemieszczania się ludzi. W związku z przybywaniem do Polski osób z innych krajów, w tym od 2020 roku licznych uchodźców i uchodźczyń z ogarniętej wojną Ukrainy, ale też imigrantów i uchodźców z innych części świata, a także z wciąż liczną migracją Polaków, polska szkoła staje się coraz bardziej wielokulturowa.

Ilustracja 1. Kontakt wielokulturowy

Jak to wygląda w wielu szkołach?

Polska szkoła staje się coraz bardziej wielokulturowa, bo uczy się w niej więcej i więcej dzieci z doświadczeniem migracji.

Zwłaszcza uczennice i uczniowie z doświadczeniem migracji przymusowej mają za sobą trudne doświadczenia. Często nie wiedzą, czy zostaną w Polsce na dłużej, więc są słabo zmotywowani do nauki i niechętnie nawiązują relacje z polskimi rówieśnikami.

Dzieci, które nie uczyły się wcześniej po polsku, często nie rozumieją treści omawianych na lekcjach. Nawet gdy mówią po polsku, nie zawsze znają specyficzne słownictwo używane w szkole. Dostają słabe stopnie i ich samocena oraz chęć do nauki coraz bardziej spada.

Między dziećmi w klasie jest bariera językowa i różnice kulturowe. Pojawiają się wzajemna niechęć, stereotypy, uprzedzenia, konflikty.

Uczniowie i uczennice z doświadczeniem migracji tracą coraz bardziej motywację do bycia w szkole, nawiązywania kontaktów i do nauki.

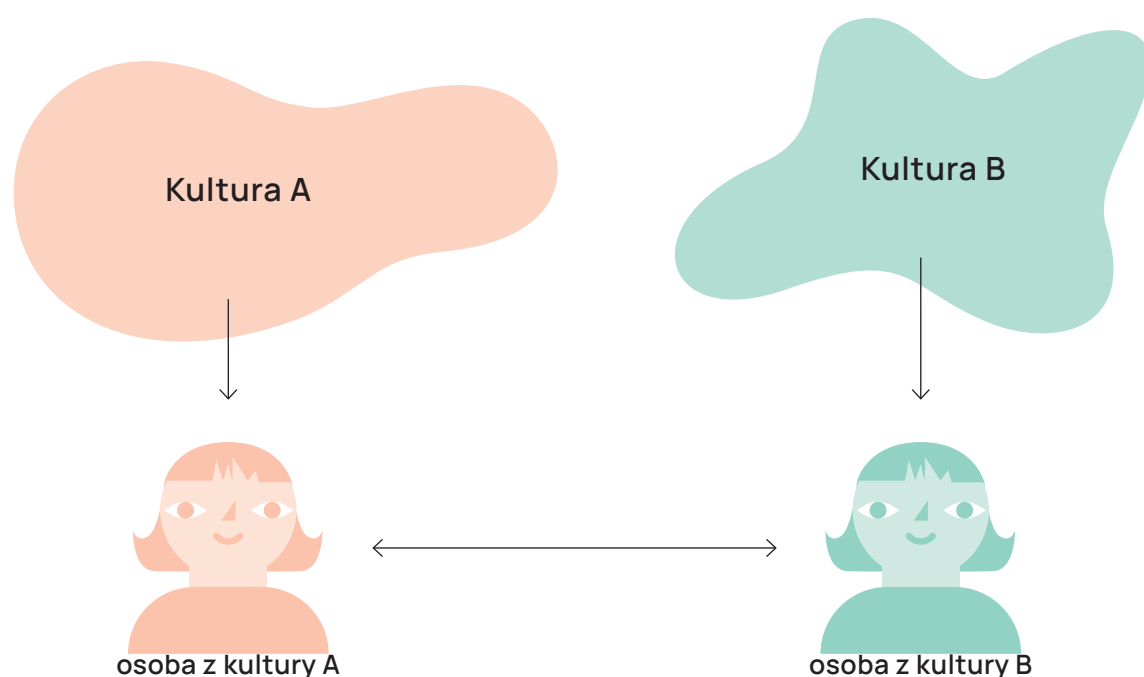
Szkoła pozostaje wielokulturowa. Nauczycielki i nauczyciele tracą resztki sił do pracy z „niechętnymi cudzoziemcami”. Grupy uczniów i uczennic pochodzących z różnych kultur funkcjonują obok siebie. Między uczniami i uczennicami w klasie i szkole pogłębiają się konflikty.

¹ M. Guzik-Tkacz; J. Nikitorowicz *Wielokulturowość – międzykulturowość – transkulturowość w kontekście pedagogicznym* [w]: „Edukacja międzykulturowa 2021”, nr 2 (15) s. 24.

Od wielokulturowości do międzykulturowości w szkole

Dzięki wielu doświadczeniom we wspieraniu szkół wiemy już, że proces ten może wyglądać inaczej, że może być konstruktywny, o ile zwróci się na niego uwagę i podejmie wysiłek. Wielokulturowe klasy i szkoły można zmieniać w międzykulturowe.

Międzykulturowość „to ustawicznie kształtowana przestrzeń »między kulturami...«, w której występują treści z obu lub większej liczby kultur, w której mają miejsce interakcje służące efektywnemu współżyciu i komunikowaniu się ludzi z różnych kultur na drodze dialogu i wzajemnej wymiany wzorców, poglądów, wartości, wzbogacającej życie i kulturę wchodzących w tę interakcję podmiotów (Guzik-Tkacz i Siegień-Matyjewicz, 2015). Istota »między« tkwi w uświadamianiu i prezentowaniu własnej kultury poprzez porównywanie, współpracę, wnikanie w istotę wzorów, symboli, wartości i zasad kultury odmiennej (Nikitorowicz, 2004).”².

Ilustracja 2. Kontakt międzykulturowy

Kontakt międzykulturowy – jak to może wyglądać?

Polska szkoła staje się coraz bardziej wielokulturowa, bo uczy się w niej więcej i więcej dzieci z doświadczeniem migracji.

Zwłaszcza uczniowie i uczennice z doświadczeniem migracji przymusowej mają za sobą trudne doświadczenia. Często nie wiedzą, czy zostaną w Polsce na dłużej, więc są słabo zmotywowani do nauki i niechętnie nawiązują relacje z polskimi rówieśnikami.

Nauczyciele i nauczycielki mają świadomość, że dzieci niemówiące dobrze po polsku będą doświadczać dodatkowych trudności w szkole. Wiedzą, że bariera językowa i trudności w nauce w nowym miejscu mogą obniżyć samoocenę i motywację do nauki.

Osoby uczące dzieci i sprawujące nad nimi opiekę pedagogiczną w szkole są świadome, że bariera językowa i różnice kulturowe mogą stać się pożywką dla stereotypów, dyskryminacji oraz nieporozumień i konfliktów między uczennicami i uczniami.

Nauczyciele i nauczycielki:
a. zwracają szczególną uwagę na talenty, wiedzę i umiejętności dzieci z doświadczeniem migracji oraz stwarzają wszystkim uczniom i uczennicom okazję do ich wykorzystywania;
b. integrują dzieci – wspierają w poznawaniu się nawzajem i w budowaniu pozytywnych relacji w klasie i szkole.

Dzieci z doświadczeniem migracji, mimo trudności w szkole oraz własnych, często niełatwych, doświadczeń życiowych, uważają się za ważną część klasy. Są lubiane przez rówieśników i doceniane przez osoby je uczące. Zaczynają otwierać się na nowe środowisko szkolne i czuć w nim bezpiecznie. Chętniej podejmują wyzwania edukacyjne i nawiązują kontakty, a nawet przyjaźnie z polskimi rówieśnikami.

Szkoła staje się międzykulturowa. Wszyscy uczniowie/wszystkie uczennice w klasie czują się ważni / ważne i mogą odnosić sukcesy. Razem się uczą, współpracują i sobie pomagają. Lepiej poznają siebie nawzajem oraz kultury, z których pochodzą.

² Za: Guzik-Tkacz M.; Nikitorowicz J. *Wielokulturowość – międzykulturowość – transkulturowość w kontekście pedagogicznym* [w]: „Edukacja międzykulturowa 2021”, nr 2 (15) s. 26.

Model edukacji międzykulturowej WISE – założenia i podstawy teoretyczne

Model WISE to praktyczne narzędzie do edukacji międzykulturowej w szkole. Uważamy, że jedynie świadome wysiłki na rzecz tworzenia środowiska międzykulturowego mogą zaowocować dialogiem między przedstawicielami różnych grup kulturowych. Poznawaniem się i uczeniem od siebie nawzajem.

Model jest autorskim narzędziem wypracowanym przez psycholożki Martę Piegat-Kaczmarczyk i Zuzannę Rejmer w toku wieloletnich doświadczeń w pracy z klasami wielokulturowymi, czyli takimi, w których uczą się razem dzieci z doświadczeniem migracji i bez niego oraz dzieci z rodzin dwu- czy wielokulturowych. Model ten był wielokrotnie stosowany w praktyce w klasach wielokulturowych na wszystkich poziomach nauczania, w tym w klasach silnie skonfliktowanych wewnętrznie.

Cele zajęć prowadzonych według modelu WISE

Nazwa modelu – WISE – po angielsku „mądry”, to akronim kluczowych w pracy tym modelem pojęć: W – współzależność, I – Integracja, S – Sukces, E – Edukacja.

Współzależność

Pracując zgodnie z zasadami modelu WISE, tworzymy sytuację, w której wszyscy uczniowie i wszystkie uczennice zależą od siebie. Muszą współpracować i wspierać się wzajemnie, by zrealizować zadania. Celem, który chcemy tutaj osiągnąć, jest wzbudzenie w nich poczucia, że wszyscy są mile widziani i potrzebni, a zarazem każdy ma indywidualne talenty i umiejętności, czasami unikatowe.

Integracja

Termin pochodzi od łacińskiego *integrare* – scalić. Jak podaje Wikipedia „Integracja społeczna to zespolenie i zharmonizowanie elementów zbiorowości społecznej, rozumiane jako intensywność i częstotliwość kontaktów między członkami danej zbiorowości oraz jako akceptacja w jej obrębie wspólnych systemów wartości, norm, ocen.”³

Dążenie do integracji uczniów i uczennic wielokulturowej klasy jest jednym z podstawowych zadań stojących przed osobą, która chce umożliwić dzieciom i młodzieży wzajemne poznanie się i dialog międzykulturowy.

Działania na zajęciach realizowanych z wykorzystaniem modelu WISE wspierają proces głębokiej integracji między uczniami i uczennicami z różnych kultur, mówiącymi różnymi językami, z doświadczeniem migracyjnym i bez. Celem, do którego dążymy, jest wytworzenie w uczennicach i uczniach poczucia, że wszyscy jesteśmy jednym zespołem, jedną klasą, którą tworzą unikatowe i ciekawe w swojej różnorodności osoby.

Sukces

Ważnym aspektem działań edukacyjnych realizowanych zgodnie z modelem WISE jest stwarzanie uczestnikom i uczestniczkom sytuacji potencjalnego sukcesu. Jest to szczególnie ważne w pracy z dziećmi z doświadczeniem migracyjnym, które, mierząc się trudnościami i zazwyczaj z barierą językową, rzadko mają okazję do świętowania sukcesów w polskiej szkole. Celem jest wzmocnienie w dzieciach i młodzieży poczucia własnej wartości i sprawstwa, czyli przekonania, że posiadane talenty, umiejętności i wiedza mogą służyć osiągnięciu wyznaczonych celów.

Edukacja

Co ważne, prowadząc szkolne działania edukacyjne z wykorzystaniem modelu WISE, nauczyciel lub nauczycielka może jednocześnie realizować podstawę programową oraz cele służące integracji i edukacji międzykulturowej uczniów i uczennic.

Zarazem ważnym założeniem działań edukacyjnych realizowanych zgodnie z modelem WISE jest uświadomienie uczniom i uczennicom, jak istotna jest współpraca. Dzięki niej oraz korzystaniu z potencjału różnorodnych talentów i umiejętności wszystkich osób w zespole, mogą oni sprawnie realizować stawiane przed nimi zadania. Współpracując, uczą się szybciej i skuteczniej.

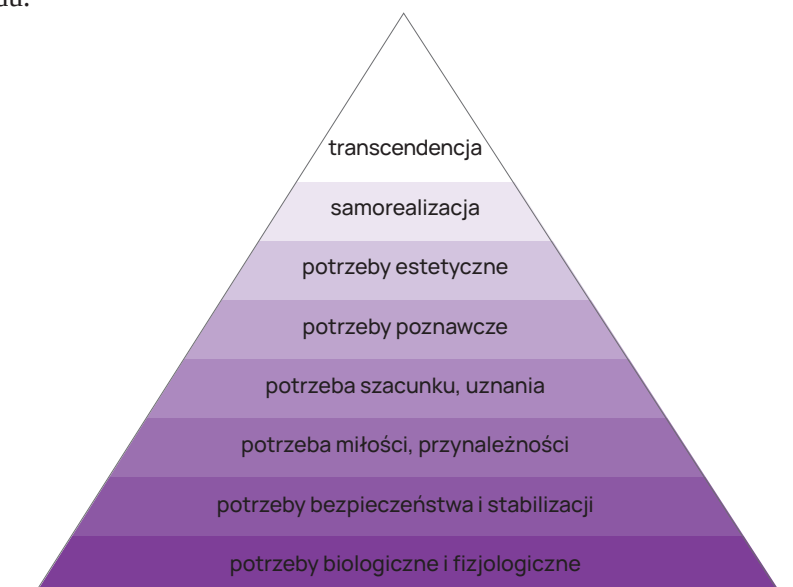

Ilustracja 3. Model edukacji międzykulturowej WISE

³ Za: Wikipedia: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Integracja_\(psychologia\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Integracja_(psychologia)); [dostęp 18.07.2023].

Podstawy teoretyczne modelu

Abraham Maslow w swojej teorii motywacji ułożył potrzeby ludzi w formę piramidy twierdząc, że kolejne mogą być realizowane tylko wówczas, gdy zostały już zaspokojone tego niższego rzędu.

Ilustracja 4. Piramida potrzeb Maslowa

Piramida potrzeb Maslowa znajduje bardzo duże zastosowanie w pracy z dziećmi z doświadczeniem migracji w polskiej szkole. Nauczycielki i nauczyciele bardzo często skarżą się na słabą motywację do nauki tych uczniów i uczennic oraz nieskuteczność własnych starań i wysiłków. Pedagodzy swoje działania ukierunkowują na potrzeby poznawcze uczniów, chcą pomagać im zdobywać wiedzę i umiejętności, ale wiele dzieci, jak się okazuje w czasie wstępnej diagnozy, jest na to zupełnie niegotowych. Większość małych migrantów ma poważne deficyty w zaspokajaniu potrzeb niższego rzędu:

- **potrzeba bezpieczeństwa** – nie czują się w Polsce i w szkole bezpiecznie; nie wiedzą, jak długo tu pozostaną; niepewna jest ich sytuacja prawna,
- **potrzeba przynależności** – nie czują się mile widziani i akceptowani przez rówieśników; ich relacje rodzinne bywają nadwyrężone i trudne poprzez ciężkie doświadczenia związane z migracją,
- **potrzeba szacunku** – nie odnoszą sukcesów, nie czują się szanowani przez swoją odmienność kulturową i językową.

W takiej sytuacji wzbudzanie potrzeb poznawczych, czyli motywacji do nauki, musi być skazane na niepowodzenie. W pierwszej kolejności należy się zająć budowaniem u ucznia i uczennicy z doświadczeniem migracji (zwłaszcza przymusowej) poczucia bezpieczeństwa, przynależności i szacunku. Może w tym pomóc prowadzenie zajęć według modelu WISE.

Drugim filarem dla tej metody jest opisana przez Gordona Allporta „Hipoteza kontaktu”⁵. Autor zwrócił w niej uwagę, że kontakt interpersonalny między przedstawicielami różnych grup może przełamywać wzajemne stereotypy i uprzedzenia. Kontakt ten powinien być dobrowolny i jak najczęstszy. Bardzo ważne, by osoby spotykające się miały jednakowy status (pozycję w grupie) oraz by działały razem na rzecz osiągnięcia wspólnego celu. Kolejni badacze procesów grupowych podkreślają dodatkowo wagę przyjacielskiej i nieformalnej atmosfery oraz przestrzegania społecznych norm tolerancji i akceptacji⁶.

Wskazane przez Allporta i jego kontynuatorów sposoby organizacji przestrzeni edukacyjnej znalazły dokładne odzwierciedlenie w zasadach pracy według modelu WISE, o czym szczegółowo piszemy w kolejnej części.

W modelu edukacji WISE wykorzystujemy też odkryte i opisane na gruncie psychologii behawioralnej warunkowanie instrumentalne, które jest formą uczenia się. W tym przypadku nauka zachowania następuje poprzez odczuwanie jego konsekwencji.

B.F. Skinner – jeden z najbardziej znanych psychologów, który badał ten mechanizm uczenia się – wprowadził pojęcia wzmocnienia i kary. W naszym modelu, by wzmocnić efekt edukacyjny, korzystamy przede wszystkim ze wzmocnienia pozytywnego, tj. uczniowie i uczennice są nagradzani po zaprezentowaniu pożądanых postaw i zachowań.

5 G. Allport, *The nature of prejudice*, Reading, MA 1954.

6 Aronson, Elliot & Wilson, Timothy D. & Akert, Robin M. *Psychologia Społeczna. Serce i umysł*, Poznań, 1997 s. 581.

4 A. Maslow, *Motywacja i osobowość*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 2.

Zasady pracy według modelu WISE

- 1 Uczennice i uczniowie **pracują w zespołach**.
- 2 W zespołach **wykonują zadania** związane z tematem lekcji.
- 3 Za wykonanie zadań oraz za dobrą współpracę zespoły **zdobywają punkty**.
- 4 Osoba prowadząca, przydzielając punkty, **daje zespołom informację zwrotną**, dlaczego otrzymały taką, a nie inną liczbę punktów za współpracę w danym zadaniu.

Praca w grupach

Pracując według modelu WISE, należy podzielić dzieci na grupy, w których będą pracowały przez cały czas trwania zajęć. Optymalne jest stworzenie 4–5 zespołów w klasie. Najlepiej 4–6-osobowych.

UWAGA

Grupy powinny być jak najbardziej różnorodne. Ważne, by znalazły się nich dzieci o różnych talentach, wiedzy, umiejętnościach i zainteresowaniach. Niekorzystne jest celowe tworzenie zespołów z dzieci pochodzących tylko z jednej grupy kulturowej czy językowej.

Ważne, aby dzieci z doświadczeniem migracji były włączone do jak największej liczby zespołów. Zależy to oczywiście od wielkości klasy i liczby migranckich uczniów i uczennic. Jak podzielić uczennice i uczniów, żeby w każdej grupie był ktoś, kto mieszkał za granicą?

Otóż wcale nie musi być dziecka z doświadczeniem migracji w każdej grupie! Z punktu widzenia skuteczności modelu WISE bardzo dobre rezultaty można osiągnąć również w sytuacji, w której w kilku grupach są uczniowie i uczennice z doświadczeniem migracji, a w paru pozostałych pracują dzieci bez takiego doświadczenia.

Sytuacja, w której dziecko mieszkające wcześniej w innym kraju jest w każdej grupie, daje poczucie równości szans. Natomiast kiedy nie jest to możliwe, a jest ono potrzebne grupie do rozwiązania zadania – staje się kimś pożądanym. Zabiegając o nie, uczennice i uczniowie z danego zespołu wzmacniają swoje pozytywne nastawienie do dziecka z doświadczeniem migracji.

UWAGA

Nie należy tworzyć grup złożonych wyłącznie z dzieci, które się lubią. Warto łączyć w zespoły dzieci, które się za dobrze nie znają, a nawet te, które się nie za bardzo lubią. Tworząc z nich zespół, stwarzamy im okazję do przełamania wzajemnej niechęci i poszukania tego, co je łączy.

Zadania budujące współzależność

Zadania dla grup powinny być przygotowane tak, aby stawiać uczennice i uczniów w sytuacji współzależności, czyli by byli potrzebni sobie nawzajem do zrealizowania zadania. Dzieci bez doświadczenia migracyjnego zaczynają wówczas potrzebować pomocy migrantów i na odwrót. Bez współpracy z „innym” nie dadzą rady odpowiedzieć na pytania czy wykonać polecenia. To moment, w którym zaczynają wchodzić w interakcję między sobą, zaczynają współpracować.

Jak tworzyć sytuację współzależności w zadaniach?

Należy tak skonstruować zadanie, by do zrozumienia polecenia czy wykonania go potrzebna była specyficzna wiedza, którą posiada jedna lub nieliczne osoby w klasie.

Może to być np. polecenie zapisane częściowo w innym języku lub innym alfabetem.

Zespół ma np. przetłumaczyć określone zwroty na języki używane w krajach pochodzenia osób z klasy.

Możemy też poprosić grupę o nazwanie miejsc, rzeczy czy postaci przedstawionych na zdjęciach. Niektóre będą mogły zostać rozpoznane jedynie przez osoby wyrosłe w danej kulturze czy ją świetnie znające.

UWAGA

Należy mieć pewność, że przynajmniej jedna lub kilka osób w klasie będzie miało wiedzę i umiejętności wystarczające do wykonania danego zadania. Na przykład może odczytać polecenie w danym języku, czyli zna go w stopniu wystarczającym do czytania ze zrozumieniem.

Przed przygotowaniem zadań należy zebrać wiedzę o uczniach i uczennicach w klasie. W szczególności dowiedzieć się, czym dzieci się interesują, jakie języki znają (i w jakim stopniu), jaką mają wiedzę o swoim kraju pochodzenia (przede wszystkim o ważnych miejscach, bohaterach, strojach, potrawach narodowych i tradycjach).

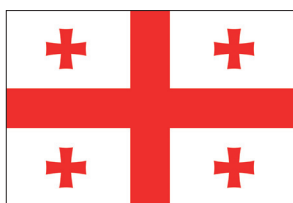
Znając lepiej dzieci w klasie będzie można tak przygotować zadania dla zespołów, by w jak największym stopniu włączać w pracę osoby słabiej zintegrowane, z niskim poczuciem własnej wartości, niedoceniające swojego potencjału i wiedzy.

WAŻNE

W trakcie wykonywania zadań zespoły nie mogą korzystać z wiedzy wyszukanej w internecie!

Przykład 1 | Część polecenia w języku obcym

Podajcie nazwy krajów pod ich flagami i napiszcie, ЧТО СИМБОЛИЗУЙГ ЦВЕТА НА флудze Polski?

.....

.....

Uczniowie niemówiący po rosyjsku i / lub nieznający cyrylicy z pewnością bez kłopotu odpowiedzieliby na to pytanie, gdyby tylko potrafili je odczytać. Uczniowie pochodzący na przykład z Ukrainy mogą znać cyrylicę. Będą potrafili odczytać tę część polecenia, która zapisana jest po rosyjsku. A zatem są od siebie zależne i tylko współpracując, mogą wykonać zadanie – osiągnąć sukces.

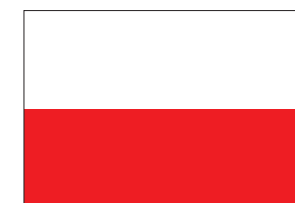
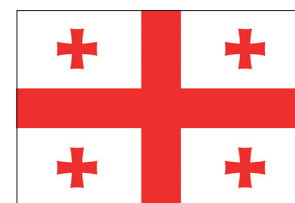
Osoba przygotowująca zadanie, w którym część polecenia jest zapisana w nieznanym jej języku, może korzystać z translatorów internetowych. Nawet jeśli tłumaczenie będzie zawierało błędy (tak jak w przykładzie powyżej), ćwiczenie spełni swoją funkcję. Błąd językowy może być nawet atutem i zwiększać walory edukacyjne danej aktywności. Jeśli dziecko posługujące się danym językiem dostrzeże błąd i podzieli się wiedzą, warto je za to docenić. Skomentować, że dorośli też nie wiedzą wszystkiego, że uczymy się przez całe życie itp. W ten sposób pokazujemy uczniom i uczennicom, że nie muszą być perfekcyjni, a błędy są rzeczą ludzką i wiele nas uczą.

UWAGA

W ramach jednego warsztatu (z reguły trwającego 90 min.) jest możliwość zrealizowania 3–4 zadań.

Przykład 2 | Część zadania wymaga wiedzy z innej kultury

Korzystając z ilustracji flag Polski, Ukrainy i Gruzji napiszcie, jakie kolory możemy odnaleźć w tych flagach. Odpowiedź zapiszcie w trzech językach – polskim, ukraińskim i gruzińskim.

Flaga Gruzji – kolory (nazwy zapisane w 3 językach):

..... /

..... /

..... /

Flaga Ukrainy – kolory (nazwy zapisane w 3 językach):

..... /

..... /

..... /

Flaga Polski – kolory (nazwy zapisane w 3 językach):

..... /

..... /

..... /

Tego typu zadania pomagają osiągnąć podobny cel w nieco inny sposób. Dzieci znające język polski wiedzą dokładnie, co mają zrobić, ale to uczniowie posługujący się gruzińskim i ukraińskim mają ważną część wiedzy i umiejętności potrzebnych do wykonania zadania. Znowu rodzi się więc w uczennicach i uczniach potrzeba współpracy.

Można w ten sposób przygotować i prowadzić zajęcia z każdego tematu, na każdym przedmiocie i na każdym poziomie nauczania. W dalszej części publikacji znajdują się scenariusze zajęć opracowane i przeprowadzone według modelu WISE w szkołach w całej Polsce. Są lekcje języka angielskiego, geografii, muzyki, języka polskiego i nauczania zintegrowanego. Często wykorzystanie metody WISE nie wymaga dużych nakładów dodatkowej pracy od nauczyciela czy nauczycielki, a po prostu innego skonstruowania zadania.

Punkty za pracę

Zespoły za współpracę oraz za realizację zadań otrzymują punkty przydzielane po każdym zadaniu.

NAZWA ZESPOŁU	Zadanie 1	Zadanie 4	Zadanie 3	Zadanie 4
Rakiety	4+1-1			
Bulteriery	3+1+1			
Neonówki	5+1+2			
Jets	4+1-1			
Suma punktów				

Ilustracja 5. Przykładowa tabela z punktacją

Punkty są przyznawane **w czterech (opcjonalnie pięciu) kategoriach**:

Punkty za wykonanie zadania – czyli poprawne udzielenie odpowiedzi czy wykonanie polecenia.

Liczba punktów zmienia się w każdym zadaniu. Osoba tworząca dane zadanie decyduje, ile punktów można w nim zdobyć.

Punkty za współpracę w grupie – czyli za to, czy uczniowie i uczennice w ramach pracy w grupie odnoszą się do siebie z szacunkiem, czy angażują wszystkich w pracę, czy sobie pomagają, czy potrafią zażegnawać konflikty itd.

To maksymalnie 2 punkty po każdym zadaniu.

2 punkty – gdy współpraca była bardzo dobra.

1 punkt – gdy było widać współpracę, ale była ona nierówna (czegoś w niej brakowało, np. ciągłego zaangażowania wszystkich członków zespołu w realizację zadania).

0 punktów – gdy współpraca była bardzo zła albo zespół w ogóle nie współdziałał.

Punkty za współpracę między grupami – czyli za to, że uczniowie i uczennice kibicują i dobrze życzą pozostałym zespołom, cieszą się, kiedy inni zdobywają punkty, nie przeszkadzają, gdy inne zespoły udzielają odpowiedzi etc.

2 punkty – gdy współpraca była bardzo dobra.

1 punkt – gdy było widać współpracę, ale była ona nierówna (czegoś w niej brakowało, np. zespół czasami przeszkadzał, gdy inne zespoły udzielały odpowiedzi).

0 punktów – gdy współpraca była bardzo zła albo zespół w ogóle nie współdziałał.

EKSTRA punkty za współpracę między grupami

Dzieci mogą zrealizować zadanie nawet w sytuacji, gdy wśród członków zespołu nie ma osoby posiadającej wiedzę potrzebną do jego wykonania. Jeśli osoba ekspercka z innego zespołu zgodzi się pomóc w realizacji zadania kolegom i koleżankom z innej grupy, może zyskać dodatkowe punkty za współpracę dla swojego zespołu. Wszyscy na tym zyskują: grupa, która uzyskała pomoc jest w stanie zrealizować zadanie, za co otrzymuje punkty merytoryczne, a grupa osoby pomagającej zyskuje punkty za współpracę.

Za współdziałanie międzygrupowe jest jeden ekstra punkt za pomoc dla każdego zespołu. Jeśli ekspert pomógł na przykład dwóm zespołom, zdobywa dla swojej grupy 2 punkty, jeśli pomógł jednemu – 1 punkt.

Punkty za współpracę z osobą prowadzącą (zasada wprowadzana opcjonalnie)

Punkty za współpracę z osobą prowadzącą warto wprowadzić, jeśli przypuszczamy, że pracując z grupą, możemy mieć problem ze skupieniem uwagi uczestniczek i uczestników zajęć na tym, co chcemy przekazać.

Wprowadzając punktację za tego rodzaju współdziałanie, warto doprecyzować, czym jest dobra współpraca z osobami prowadzącymi. Np. polega ona na tym, że osoby pracujące w poszczególnych zespołach dbają o dobrą komunikację z osobą prowadzącą – nie mówią równocześnie z nią, nie przerywają jej wypowiedzi, uważnie słuchają tego, co mówi, a jeśli mają pytania – nie wahają się ich zadać, a gdy coś jest niejasne w instrukcji zadania – zgłaszają potrzebę wyjaśnienia.

2 punkty – gdy współpraca była bardzo dobra.

1 punkt – gdy było widać współpracę, ale była ona nierówna (czegoś w niej brakowało, np. członkinie i członkowie zespołu często rozmawiali między sobą, gdy osoba prowadząca mówiła).

0 punktów – gdy współpraca była bardzo zła albo zespół w ogóle nie współdziałał.

Realizując zajęcia, w wyjątkowych sytuacjach, np. agresji osoby wobec innej, można zabierać zespołom punkty. Nie polecamy jednak sięgania do tego sposobu motywowania za często. Nie od dziś wiadomo, że nagradzanie przynosi lepsze efekty niż karanie

Informacja zwrotna dla zespołów

Niezwykle ważnym elementem pracy według modelu WISE jest podsumowanie i omówienie punktacji po każdym zadaniu.

Osoba prowadząca, podsumowując pracę zespołów w danym zadaniu i przydzielając punkty za wykonane zadanie oraz za współpracę, powinna zawsze udzielić zespołom informacji zwrotnej, tj. wyjaśnić, dlaczego przyznaje taką, a nie inną liczbę punktów. Szczególnie ważny jest komentarz do punktów za współpracę. Należy mówić o tym, co w zachowaniu uczniów i uczennic było dobre, czego ewentualnie zabrakło i o co warto jeszcze wzbogacić współpracę zespołu przy kolejnych zadaniach. Informacja zwrotna udzielana grupom jest bardzo ważna. Im bardziej rozbudowana i im bardziej precyzyjna, tym szybciej uczniowie i uczennice uczą się zasad dobrej współpracy, komunikacji i rozwiązywania konfliktów.

Zwykle po pierwszym zadaniu dzieci protestują, kiedy okazuje się, że zrealizowały zadanie i otrzymały za to na przykład maksymalną liczbę punktów, ale straciły punkty za współpracę w grupie lub między grupami. Jednak już w kolejnej rundzie uczennice i uczniowie orientują się, w jaki sposób korzystać z tych zasad, aby poprawić swój wynik.

Siła modelu działa poprzez uczenie nowych zachowań i nawyków w komunikacji i współpracy, a także dzięki dążeniu uczniów i uczennic do nagrody, czyli sukcesu na zajęciach.

UWAGA

Może się zdarzyć, że grupa, realizując dane zadanie, nie zapracowała na pełne 2 punkty za współpracę w zespole. Omawiając pracę i przydzielając punkty, warto zapytać członkinie i członków zespołu, ile sami by sobie przyznali punktów oraz dlaczego. Jeśli uczniowie ocenią swoją pracę i wskażą niedociągnięcia, warto to docenić. Uczniowie i uczennice w ten sposób uczą się na własnych błędach! Osoba prowadząca powinna to podkreślić, dodając, że każdy czasem się myli, ale ważne jest, by umieć zrozumieć, co się zrobiło nie tak i wyciągnąć z tego wnioski na przyszłość. Udzielając zespołowi informacji zwrotnej, należy też docenić umiejętność przyznania się do błędu.

Efektom takiej sytuacji powinna być decyzja osoby prowadzącej o przyznaniu maksymalnej liczby punktów za dane zadanie. Zespół mógł stracić punkty, ale to, że wykazał się umiejętnością analizy swojego postępowania i uczenia się na błędach, ratuje go przed ich utratą.

Kończymy i podsumowujemy zajęcia

Po zrealizowaniu wszystkich zadań zliczamy punkty i ogłaszamy, który zespół zebrał ich najwięcej.

Gratulujemy zwycięskiej drużynie, **ale jednocześnie podkreślamy**, że wszystkie zespoły można uznać za zwycięzców, nawet jeśli zdobyły nieco mniej punktów. Wykazały się wiedzą, umiejętnościami i zaangażowaniem w grę.

Podsumowując i omawiając punktację, warto zwrócić uwagę uczennic i uczniów na czynniki, które pomagały zdobywać punkty. Z reguły jest to dobra współpraca i umiejętność utrzymania zaangażowania w realizację zadań do końca zajęć.

Wszyscy uczniowie i uczennice dostają pod koniec zajęć plusy lub oceny (wszyscy w klasie takie same) za aktywność i zaangażowanie.

Dzięki pracy w tak przygotowanych warunkach edukacyjnych dzieci i młodzież doświadczają pozytywnych emocji w kontakcie międzykulturowym, które powoli wypierają wcześniejsze negatywne doświadczenia. Im częściej uczennice i uczniowie mają szansę pracować według modelu WISE, tym więcej okazji do wchodzenia w pozytywne relacje i, co bardzo ważne, do osiągnięcia sukcesu wypracowanego dzięki współpracy międzykulturowej.

Siła i skuteczność modelu WISE

Siła modelu WISE polega na tym, że jako osoby edukujące dzieci i młodzież nie mówimy im „bądźcie dla siebie tolerancyjni, szanujcie odmienność i korzystajcie z różnorodności”. Uczennice i uczniowie zapewne szybko by takie polecenia i rady zbojkotowali. Zamiast tego stwarzamy warunki i określamy zasady, dzięki którym rozbudzamy w nich prawdziwe potrzeby: współpracy, szacunku, korzystania z potencjału różnorodności.

Korzyści ze stosowania modelu WISE odczuwają wszyscy zaangażowani.

Rezultaty:

- Uczennicy i uczniowie zauważają, że więcej zyskują dzięki współpracy.
- Dzieciom zależy na obecności „innego” w grupie.
- Młodzi ludzie nawiązują więcej pozytywnych relacji.
- Poszczególne osoby w klasie czują się docenione, zauważone, mile widziane (szczególnie „inni”/z doświadczeniem migracji).
- Rośnie motywacja dzieci do nauki – następnym razem również chcą się wykazać.
- Osoby z klasy chętniej nawiązują relacje z kolegami i koleżankami.

Dodatkowe korzyści dla nauczycielek i nauczycieli:

- Poczucie kompetencji i skuteczności.
- Widoczne rezultaty ich pracy.
- Większa satysfakcja z pracy.
- Realizowanie treści z podstawy programowej i **jednocześnie** edukacja międzykulturowa.

Ważne wskazówki przy stosowaniu modelu WISE

➔ Praca z cudzoziemcami w szkole **powinna zawsze rozpoczynać się od wstępnej diagnozy psychologiczno-społecznej**. To bardzo ważne zadanie dla psychologa lub pedagoga szkolnego. Wstępna diagnoza pozwala poznać sytuację dziecka, jego historię migracyjną, czy uczyło się wcześniej w szkole, w jakich krajach i w jakich językach, jakie są jego kompetencje językowe, czy umie czytać i pisać w różnych językach czy tylko się w nich komunikuje, czy doświadczyło jakiś urazów fizycznych lub psychicznych, które mogą mieć wpływ na jego funkcjonowanie w szkole, czy rodzina dziecka jest z nim w kraju czy jest rozdzielona, czy planuje pozostać w Polsce czy szukać swojego miejsca gdzieś indziej. Warto dowiedzieć się, czym dziecko się interesuje, jakie są jego osiągnięcia. Te wszystkie informacje przydadzą się psychologom i pedagogom do tego, aby skutecznie wspierać dziecko w radzeniu sobie z trudnościami i wyzwaniem, jakie postawiła przed nim migracja. Nauczyciele zaś będą mogli dzięki takiej wiedzy lepiej przygotowywać prowadzone przez siebie lekcje, tak aby włączać dziecko w zadania, wykorzystywać jego wiedzę, umiejętności i w ten sposób zwiększać jego motywację do nauki.

➔ Zajęcia według modelu WISE można prowadzić **na lekcjach wychowawczych**, ale również **w ramach godzin przedmiotowych**, z powodzeniem realizując podczas zajęć treści z podstawy programowej danego przedmiotu. **To ważne, żeby nie były one jednorazowym działaniem** na godzinie wychowawczej, a sposobem pracy na wszystkich przedmiotach. Dzięki temu dzieci wyrobią sobie nawyk współpracy, będą dążyć do kontaktu międzykulturowego i czerpać z niego korzyści, chociażby w postaci dobrych ocen za pracę na lekcji.

➔ Czas trwania zajęć realizowanych po raz pierwszy według modelu WISE w danej klasie – to **minimum 2 godziny lekcyjne**. Uczennice i uczniowie potrzebują za pierwszym razem więcej czasu na przyswojenie zasad i rozpoczęcie efektywnej pracy. Kolejne zajęcia w danej klasie, zaznajomionej już z pracą według modelu WISE, mogą być realizowane zgodnie z planem lekcji.

➔ Pierwsze zajęcia według tego modelu będą wymagały **ściślej współpracy pomiędzy wychowawcą klasy, nauczycielem danego przedmiotu i psychologiem lub pedagogiem szkolnym**. Ważna będzie tu wymiana informacji na temat mocnych stron uczniów i uczennic z doświadczeniem migracji, ich kompetencji językowych, a także ich wiedzy o kulturze kraju pochodzenia. Wszystko to pozwoli nauczycielowi tak dobrać treści i w taki sposób przeformułować pytania, zadania i polecenia, żeby naprawdę stworzyć sytuację sukcesu i współzależności.

W dalszej części publikacji prezentujemy przykładowy scenariusz stworzony przez współautorkę modelu WISE – Zuzannę Rejmer.

Publikujemy też wybrany scenariusz zajęć przygotowany zgodnie z modelem WISE przez nauczycielkę języka angielskiego pracującą w polskiej szkole. Zapoznając się z tym scenariuszem, warto zwrócić uwagę, że często niewielka modyfikacja standardowego skryptu lekcji wykorzystywanego w jednokulturowej klasie wystarczy, aby praca nabrała integracyjnego charakteru.

Przykładowy scenariusz zajęć na lekcję wychowawczą w V klasie szkoły podstawowej, realizowany zgodnie z zasadami modelu edukacji międzykulturowej WISE

W różnorodności nasza siła

autorka: Zuzanna Rejmer

Fundacja Polskie Forum Migracyjne

Podstawowe informacje o grupie⁷

To klasa, w której uczy się 26 uczennic i uczniów. Wśród nich jest 6 dzieci z doświadczeniem migracji oraz jedno z rodziny wielokulturowej. Troje dzieci przybyło z Ukrainy, jeden chłopiec z Afganistanu, jedna dziewczynka z Indii, a ostatni z tej szóstki uczeń pochodzi z rodziny polskiej, ale urodził się i mieszkał do szóstego roku życia w Anglii.

Jeden z chłopców pochodzących z Ukrainy przyjechał z rodzicami do Polski 3 lata przed wybuchem wojny. Mówi bardzo dobrze po polsku, jest lubiany przez kolegów i koleżanki. Niechętnie dzieli się informacjami o swoim pochodzeniu. W szkole w ogóle nie posługuje się językiem, w którym na co dzień rozmawia z rodzicami (rosyjskim), choć zna go bardzo dobrze w mowie i piśmie. W języku ukraińskim mówi, choć nie zna go biegle. Miesza rosyjski z ukraińskim i nie jest tego do końca świadomy. Bardzo lubi grać w piłkę, uczyć się języków (jest bardzo dobry z polskiego) i matematyki.

Kolejny **chłopiec przyjechał z Ukrainy** do Polski już po wybuchu wojny. Jest raczej nieśmiały i zamknięty w sobie. Trzyma się na uboczu, jest mało mówny. Słabo mówi po polsku. W trakcie lekcji jest jakby nieobecny. Dużo rysuje w zeszytach. Na przerwach czyta książki po ukraińsku. Jego mama mówi, że interesuje się samochodami oraz szerszej techniką. W Ukrainie bardzo lubił lekcje fizyki oraz matematyki. Tu jeszcze niewiele rozumie z tego, co jest omawiane na zajęciach.

W klasie jest też **ukraińska dziewczynka**, która również dołączyła do grupy niedawno – 4 miesiące temu. Przyjechała ze Lwowa. Szybko uczy się polskiego, jest nieśmiała i raczej trzyma się na uboczu, ale zaproszona do zabawy przez koleżanki z klasy nie wycofuje się, a stara się w niej uczestniczyć. W rodzinie komunikuje się po ukraińsku. Lubi śpiewać i tańczyć. Mama zgłaszała, że w Ukrainie córka wygrywała konkursy śpiewu. Bardzo ładnie maluje, co docenia nauczyciel plastyki.

Z kolei **chłopiec z Afganistanu** zaczął chodzić do tej klasy ok. 1,5 roku temu. Często opuszcza lekcje. Ciągłe mówi słabo po polsku. Kiedy osoby prowadzące zajęcia nie używają materiałów preparowanych⁸, czyli zadań i poleceń dostosowanych do jego poziomu znajomości języka polskiego, chłopiec jest jakby nieobecny na lekcji – często przysypia, patrzy przez okno albo wychodzi do toalety. Nieraz zdarzało mu się uciec z zajęć. W klasie nie ma przyjaciół. Raczej trzyma się na uboczu, a przerwy spędza z innymi dziećmi z Afganistanu. Zdarzało się, że chłopiec wdawał się w bójkę z kolegami z klasy oraz z innymi chłopcami. Dochodziło to aktów przemocy słownej i fizycznej. Na zajęciach, na których ma szansę pracować z materiałem

² To przykładowy scenariusz, więc informacje o grupie nie są prawdziwe. Przedstawiono tu możliwy skład klasy wielokulturowej oraz dynamikę jej funkcjonowania. W prawdziwej sytuacji osoba przygotowująca i prowadząca zajęcia powinna zgromadzić informacje o grupie i poszczególnych dzieciach w klasie. W tym celu prowadzi własne obserwacje (biorąc pod uwagę funkcjonowanie klasy oraz poszczególnych dzieci), rozmawia z dziećmi i ich rodzicami (tu chodzi w szczególności o dzieci, które mogą potrzebować wsparcia w zintegrowaniu się z klasą), a także zbiera informacje o dzieciach od pedagoga i /lub psychologa szkolnego oraz ich nauczycielek i nauczycieli.

preparowanym, jest zainteresowany i aktywny. W Afganistanie chodził do brytyjskiej szkoły – jest bardzo dobry z angielskiego i bez problemu można się z nim komunikować w tym języku. Na co dzień rozmawia w domu w języku dari⁹. Rodzice przekazali, że płynnie czyta i pisze w rodzimym języku. Lubi też zajęcia WF-u – świetnie biega. Jego tata twierdzi, że w ojczyźnie bardzo lubił uczyć się biologii i chemii. Cała rodzina widziała w nim przyszłego lekarza.

Dziewczynka, która przyjechała z Indii, zaczęła uczęszczać do klasy niecały miesiąc temu. Mówi po angielsku oraz w swoim lokalnym języku – tamilskim. Pochodzi z południowego stanu Indii – Tamil Nadu. Po polsku na razie rozumie podstawowe zwroty. W klasie budzi zainteresowanie, ale ze względu na barierę językową dzieci nie rozmawiają z nią zbyt wiele, nie podchodzą do niej na przerwach. Trzyma się więc na uboczu. Sprawia wrażenie nieśmiałej. Choć rodzice mówią, że w Indiach miała sporo koleżanek i buzia jej się nie zamykała. Zapytani o jej talenty mówią, że córka ładnie kaligrafuje oraz śpiewa.

Do tej klasy chodzi także **chłopiec, który jest polskiego pochodzenia i ma doświadczenie migracyjne**, – urodził się i do 6 roku życia mieszkał w Anglii. Jest bardzo lubiany przez dzieci. Chętnie chodzi do szkoły. Nie ma problemów z nauką, ale też nie jest prymusem. Najbardziej lubi lekcje angielskiego (który zna bardzo dobrze) oraz WF – świetnie gra w piłkę nożną. Dodatkowo chodzi na zajęcia karate – zdobył nawet kilka medali na zawodach.

W klasie jest również **dziewczynka, która ma mamę Włoszkę i tatę Polaka**. Urodziła się w Polsce. Na co dzień z tatą rozmawia po włosku. Często jeździ do Włoch na wakacje, gdzie m.in. odwiedza swoich dziadków. Lubi chodzić do szkoły, bo – jak mówi – może spotykać się tu z przyjaciółkami. Nie ma szczególnej pasji do konkretnych zajęć, natomiast nauczycielka języka polskiego podkreśla, że dziewczynka pisze ładne wypracowania.

Do klasy chodzą też **dzieci ze specjalnymi potrzebami – dziewczynka i chłopiec z zespołem Aspergera oraz chłopiec z ADHD**. Jeden z polskich uczniów, który nie ma doświadczenia migracyjnego, często popada w konflikty z rówieśnikami. Zdarza się, że obraża innych. Czasami prowokuje do bójki i konfrontacji fizycznej. Nie jest lubiany, ma też słabe wyniki w nauce. Często wagaruje. Z informacji zebranych od pedagoga szkolnego wiadomo, że **dziecko ma trudną sytuację rodzinną** – mama dużo pracuje, a ojciec niedawno wyprowadził się z domu. Chłopiec ma dwie siostry.

Dzieci w klasie nie współpracują, funkcjonują w grupkach towarzyskich. Część trzyma się na uboczu. W grupie pojawiają się konflikty, które w większości wynikają z chęci popisania się umiejętnościami i wiedzą. Powodem zatargów są też różne, czasami sprzeczne, oczekiwania i potrzeby uczniów i uczennic. Zdarzają się także konflikty na tle kulturowym.

8 Dostosowanym do jego poziomu znajomości języka polskiego.

9 Za Wikipedią: „Język z grupy irańskiej języków indoeuropejskich. Zazwyczaj nazwa ta uważana jest za termin polityczny, określający różne dialekty języka perskiego. Obok paszto jest jednym z dwóch języków urzędowych Afganistanu”. Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/J%C4%99zyk_dari [dostęp: 19.07.2023].

Liczebność grupy:

W zajęciach bierze udział **26** uczniów i uczennic.

Cele ogólne:

- wzmocnienie w uczniach i uczennicach umiejętności współpracy w zespole, komunikacji oraz konstruktywnego radzenia sobie z konfliktami i nieporozumieniami;
- wzmocnienie w uczniach i uczennicach pozytywnych postaw – szacunku, życzliwości, akceptacji dla odmienności i jej docenianie w klasie;
- poprawa integracji zespołu klasowego.

Cele szczegółowe¹⁰:

- osoby uczestniczące w zajęciach potrafią określić zasady efektywnej współpracy w zespole;
- uczennice i uczniowie potrafią wskazać, co decyduje o osiągnięciu celu przez drużynę;
- dzieci wyrabiają sobie poczucie odpowiedzialności za siebie i innych;
- uczennice i uczniowie wiedzą, jakie działania i postawy przyczyniają się do rozwiązywania konfliktów,
- dzieci widzą wartość we współpracy w grupie i mają świadomość konieczności doskonalenia tej umiejętności.

Rezultaty uzyskane dzięki uczestnictwu dzieci w tych zajęciach:

- uczennice i uczniowie zauważają, że więcej zyskują dzięki współpracy;
- dzieciom zaczyna zależeć na obecności „innego” w grupie;
- młodzi ludzie nawiązują więcej pozytywnych relacji;
- poszczególne osoby w klasie czują się docenione, zauważone, mile widziane (szczególnie „inni”/z doświadczeniem migracji);
- Dzieci chciałyby następnym razem również się wykazać i w efekcie rośnie ich motywacja do nauki.

Metody pracy:

burza mózgów, dyskusja, ćwiczenie w podgrupach, rozsypanka.

Czas trwania:

2 godziny lekcyjne (w trakcie zajęć przewidziana jest przerwa)

2 Jeśli tworzymy scenariusz zajęć na lekcję przedmiotową, to w tym miejscu należy wypisać cele dydaktyczne zgodne z podstawą programową, jakie będą na niej realizowane.

SCENARIUSZ

Wprowadzenie | 10 min

Materiały i pomoce dydaktyczne

Tablica szkolna, kreda / markery

Przebieg krok po kroku

- 1 Rozpocznij zajęcia od przywitania uczniów i uczennic.
- 2 Poinformuj, że za chwilę zaprosisz ich do gry, której celem będzie m.in. ćwiczenie umiejętności współpracy w zespole oraz wzajemne lepsze poznanie osób w klasie.
- 3 Przedstaw zasady pracy na zajęciach. Mówiąc o nich, zapisz na tablicy najważniejsze informacje dotyczące zasad punktacji. Powiedz:

Będziecie pracować w czterech grupach, w których będziecie wykonywać zadania.

” Za ich zrobienie oraz za dobrą współpracę drużyny będą zdobywać punkty. Oto jak w szczegółach wyglądają zasady przydzielania punktów:

Przydzielamy **maksymalnie 2 punkty** po każdym zadaniu.

Punkty można otrzymać **w pięciu kategoriach**:

➔ **Punkty za wykonanie zadania** – czyli poprawne udzielenie odpowiedzi czy wykonanie polecenia. Liczba przydzielanych punktów zmienia się w każdym zadaniu.

➔ **Punkty za współpracę w grupie** – czyli za to, czy w swojej grupie odnosicie się do siebie z szacunkiem, czy wszyscy są zaangażowani w pracę, czy sobie pomagacie, czy potraficie sobie radzić z nieporozumieniami itd.

➔ **Punkty za współpracę między grupami** – czyli za to, że po cichu kibicujecie i życzyście dobrze pozostałym drużynom, tj. cieszycie się, kiedy inni zdobywają punkty, nie przeszkadzacie, gdy inne grupy udzielają odpowiedzi etc.

➔ EKSTRA punkty za współpracę między grupami

Może się zdarzyć, że w waszej grupie nie ma osoby, która ma wystarczającą wiedzę, by wykonać dane zadanie. Jednocześnie taka osoba może być w innym zespole.

Jeśli osoba ekspercka zgodzi się pomóc w realizacji zadania kolegom i koleżankom z innej grupy, może zyskać dla swojego zespołu dodatkowe punkty za współpracę. Wszyscy na tym wygrywają: grupa, która otrzymała pomoc, jest w stanie zrealizować zadanie, za co otrzymuje punkty merytoryczne, a grupa, z której jest osoba pomagająca, zyskuje punkty za współpracę.

UWAGA

Nie pomagamy na siłę. Zespół, których chce wystąpić osobą ekspercką do pomocy, musi upewnić się, że dany zespół chce ją przyjąć.

➔ Punkty za współpracę z osobą prowadzącą

Czym jest dobra współpraca z osobami prowadzącymi?

Polega ona na tym, że osoby pracujące w poszczególnych zespołach nie mówią równocześnie z osobą prowadzącą. Uczestniczki i uczestnicy zajęć dbają także o dobrą komunikację z osobą prowadzącą, tj. nie przerywają jej wypowiedzi, uważnie słuchają tego, co mówi, a jeśli mają jakieś pytania, to nie wahają się ich zadać. Na przykład, gdy coś jest niejasne w instrukcji, zadają pytania i zgłaszają potrzebę wyjaśnienia.

UWAGA

Może się zdarzyć, że w przypadku rażącego naruszenia zasad dobrej współpracy, zespół będzie miał zabrane punkty.

Skala:

2 punkty – gdy współpraca była bardzo dobra.

1 punkt – gdy było widać współpracę, ale była ona nierówna (czegoś w niej brakowało, np. stałego zaangażowania wszystkich członków i członkiń zespołu w realizację zadania, zespół czasami przeszkadzał, gdy inne zespoły udzielały odpowiedzi lub członkinie i członkowie zespołu często przeszkadzali, rozmawiając ze sobą w czasie, gdy osoba prowadząca mówiła).

0 punktów – gdy współpraca była bardzo zła albo zespół w ogóle nie współpracował.

ekstra punkty – za współpracę między grupami przydzielamy jeden ekstra punkt za pomoc jednemu zespołowi. Jeśli ekspert pomógł na przykład dwóm zespołom – zdobywa dla swojej grupy 2 punkty.

Zadania nie są na czas, tj. nie przydzielamy punktów za szybkość ich wykonania.

4 Przejdź do podziału dzieci w klasie na grupy.

5 Niech dzieci z danej grupy usiądą razem w kole wokół ławki. Postaraj się, żeby poszczególne zespoły było od siebie oddalone.

6 Poinformuj dzieci, że nie powinny mieć przy sobie na stolikach żadnych materiałów i że, pracując w grupach, nie mogą korzystać z informacji wyszukanych w internecie. Telefony powinny mieć wyłączone i schowane.

7 Zaprosz członkinie i członków zespołów do pierwszego zadania.

Komentarz i wskazówki metodyczne

Kiedy mówi się o podziale na grupy, dzieci od razu spontanicznie same zaczynają ustalać, kto z kim będzie. Zatrzymaj ten proces. Poinformuj klasę, że dobór do grup będzie losowy i że to ty jako osoba prowadząca dokonasz podziału.

Podkreśl, że po uformowaniu się zespołów może się jeszcze nieco zmienić ich skład. Chodzi o to, by drużyny były jak najbardziej różnorodne. Wy tłumacz dzieciom, że im więcej w danym zespole osób o różnorodnych talentach i wiedzy, tym większa szansa grupy na zdobycie punktów.

Zadanie 1 | Każdy z osobna, wszyscy razem | 15 min**Materiały i pomoce dydaktyczne**

- karta praca z załącznika nr 1 x liczba grup
- jeden długopis na grupę
- tablica szkolna, kreda / markery

Przebieg krok po kroku

- 1 Rozdaj grupom karty pracy (załącznik do zadania nr 1) – jedna karta pracy na grupę.
- 2 Poinformuj dzieci, że w tym zadaniu mogą zdobyć punkty za współpracę (w zespole, między grupami oraz z prowadzącymi), ale nie zdobywają punktów za wykonanie zadania.
- 3 Powiedz, że na wykonanie zadania będzie ok. 5 min, choć nie jest na czas.
- 4 Zaprosz dzieci do pracy – niech przeczytają polecenie zapisane na karcie pracy (zal 1) i przystąpią do jego wykonania.
- 5 Jeśli po 5 minutach dzieci nie skończyły zadania, dodaj im jeszcze 1-2 minuty.
- 6 Zbierz od zespołów wypełnione karty pracy.
- 7 Przystąp do omówienia zadania. Poproś wybrany zespół, by jedna, wskazana przez ciebie, osoba z grupy podzieliła się wybraną informacją o zespole z karty pracy. Pytaj o informacje tylko z jednej kategorii, zawarte w tabelce w załączniku nr 1, np. jakie potrawy lubicie albo ile wszyscy razem macie wzrostu.
- 8 Gdy zespół udzieli odpowiedzi, przydziel punkty za współpracę (w 3 kategoriach) oraz udziel informacji zwrotnej, dlaczego przydzielasz taką liczbę punktów.
- 9 Zapisz na tablicy nazwę zespołu (wpisaną w tabelce z zadania nr 1). Pod nazwą zapisz liczbę punktów zdobytych w tej aktywności.
- 10 Zapraszaj kolejne zespoły do udzielania odpowiedzi i powtórz z nimi czynności opisane w punktach 6–8.

Komentarz i wskazówki metodyczne

Powiedz, że jeśli dzieci nie do końca rozumieją polecenie, to chętnie podejdziesz i doprecyzujesz na czy polega zadanie.

Pamiętaj, że to właśnie udzielanie informacji zwrotnych zespołowi ma największy efekt edukacyjny. Nie wolno z niego rezygnować, a wręcz należy tę część jak najbardziej rozbudować.

Zadanie 2 | Co to za potrawy? | 20 min**Materiały i pomoce dydaktyczne**

- karta praca z załącznika nr 2 x liczba grup
- jeden długopis na grupę
- tablica szkolna, kreda / markery

Przebieg krok po kroku

- 1 Rozdaj grupom karty pracy (załącznik do zadania nr 2) – jedna karta pracy na grupę.
- 2 Poinformuj dzieci, że w tym zadaniu mogą zdobyć punkty za współpracę (w zespole, między zespołami oraz z prowadzącymi) oraz za wykonanie zadania.

Punktacja za zadanie:

Za każdą dobrą odpowiedź dostajecie 1 punkt. W sumie w tym zadaniu można zdobyć 8 punktów za wykonanie zadań + 6 punktów za współpracę (w zespole, między zespołami oraz z osobami prowadzącymi). Do zdobycia są też punkty za współpracę między zespołami.

- 3 Powiedz, że na wykonanie zadania będzie ok. 10 min, choć nie jest na czas.
- 4 Zaprosz dzieci do pracy – niech przeczytają polecenie zapisane na karcie pracy (zal 2) i przystąpią do jego wykonania.
- 5 Jeśli po upływie 10 min dzieci nie wykonały zadania, dodaj im jeszcze 1–2 minuty.
- 6 Gdy zespoły skończą, poproś, by jedna osoba z grupy podpisała kartę pracy nazwą zespołu.
- 7 Zbierz od zespołów wypełnione karty pracy.
- 8 Sprawdź odpowiedzi zapisane przez zespoły i zapisz na kartach pracy liczbę punktów zdobytych przez dany zespół.
- 9 Omów zadanie. Powiedz, z jakich krajów pochodzą te dania. Zapytaj, czy dzieci znają smak wszystkich tych potraw. Jeśli nie, zachęć je do spróbowania.
- 10 Przydziel punkty za współpracę (w 3 kategoriach) oraz udziel informacji zwrotnej na temat przyznanej punktacji.
- 11 Zdobyte punkty zapisz w tabelce na tablicy.

Komentarz i wskazówki metodyczne

Powiedz, że jeśli dzieci nie do końca rozumieją polecenie, to chętnie podejdziesz i doprecyzujesz na czy polega zadanie.

W tym zadaniu bardzo ważne będą punkty za ekstra współpracę między zespołami. Dając informację zwrotną, mocno docień zespoły, które podzieliły się „swoimi” osobami eksperckimi z innymi grupami. Docień także samych ekspertów i ekspertki, dzięki którym możliwe było odczytanie i zrozumienie polecenia do zadania.

Zadanie 3 | Czy to polskie słowa? | 15 min**Materiały i pomoce dydaktyczne**

- zestaw karteczek z nazwami języków i polskimi słowami (z załącznika nr 3) x liczba grup
- jeden długopis na grupę
- tablica szkolna, kreda / markery

Przebieg krok po kroku

- 1 Wprowadź dzieci w temat zadania. Zwróć uwagę na fakt, że nie tylko ludzie i zwierzęta podróżują. Słowa również. A te, które przenoszą się z jednego terytorium na inne, potrafią tak się zadomowić w nowym miejscu, że ludzie używający go często nie wiedzą, że pochodzi z innego języka.
- 2 Poinformuj dzieci, że w tym zadaniu dostaną 7 kartek z nazwami języków i kolejne 7 z różnymi polskimi słowami. Zadaniem zespołów będzie wskazanie, z jakiego języka pochodzi dane słowo (ułożenie karteczki ze słowem obok karteczki z danym językiem).
- 3 Przekaż, że za każde dobre dopasowanie języka do słowa zespół otrzymuje 1 punkt. W sumie jest do zdobycia 7 punktów za wykonanie zadania oraz dodatkowe punkty za współpracę.
- 4 Powiedz, że na wykonanie zadania będzie ok. 5 min, choć nie jest na czas.
- 5 Daj grupom materiały do pracy – zestawy pociętych kartek z nazwami języków i słowami. Powiedz, że mogą rozpocząć realizację zadania.
- 6 Jeśli po 5 minutach dzieci nie wykonały zadania, dodaj im jeszcze 1–2 minuty na pracę.
- 7 Poproś, by członkowie zespołów dali ci znać (np. przez podniesienie ręki do góry), że już skończyli.
- 8 Kiedy grupa zgłosi, że ma gotowe odpowiedzi, podejdz do jej stolika i sprawdź ich poprawność. Zapisz, ile punktów zebrał zespół.
- 9 Procedurę z punktu 7 powtórz z pozostałymi grupami.
- 10 Przystąp do omówienia zadania. Powiedz, z jakich języków pochodzą dane słowa.
- 11 Przydziel punkty za współpracę (w 3 kategoriach) oraz udziel informacji zwrotnej, skąd wynikła taka punktacja.
- 12 Punkty poszczególnych zespołów zapisz w tabelce na tablicy.

Komentarz i wskazówki metodyczne

Nazwy języków są zapisane różnymi alfabetami i w różnych tłumaczeniach. To uczestnicy i uczestniczki zajęć samodzielnie mają ustalić, co jest napisane na karteczkach. Osoba prowadząca zachęca do skorzystania z wiedzy ekspertów i ekspertek.

Omawiając zadanie, możesz poprosić dzieci mówiące po ukraińsku, włosku, w dari (afgańska wersja perskiego), by powiedziały jak dane słowa się wymawia.

Zadanie 4 | Minisłownik klasowy | 20 min**Materiały i pomoce dydaktyczne**

- karta praca z załącznika nr 4 x liczba grup
- jeden długopis na grupę
- tablica szkolna, kreda / markery

Przebieg krok po kroku

- 1 Rozdaj grupom karty pracy (załącznik do zadania nr 4) – jedną na grupę.
- 2 Poinformuj, że za wykonanie zadania zespoły mogą zdobyć 12 punktów (jeden punkt za każdy zwrot/słowo przetłumaczone na inny język).
- 3 Powiedz, że na wykonanie zadania mają ok. 10 min, choć nie jest na czas.
- 4 Zaproś dzieci do pracy – niech przeczytają polecenie zapisane na karcie pracy (zał. 4) i przystąpią do jego wykonania.
- 5 Jeśli po 10 minutach dzieci nie skończyły ćwiczenia, daj im jeszcze 1–2 minuty.
- 6 Poproś, by członkowie zespołów dali ci znać (np. przez podniesienie ręki do góry), że już zakończyli pracę.
- 7 Kiedy wszystkie grupy skończą, omów zadanie. Zaproś wybrany zespół. Poproś, by jedna, wskazana przez ciebie osoba z grupy powiedziała, jak się mówi np. w języku tamilskim – „dzień dobry”.
- 8 Gdy członek/członkini zespołu przeczyta wybrane tłumaczenie z wykonanego przez grupę słownika, przydziel punkty za wykonanie zadania.
- 9 Przydziel zespołowi punkty za współpracę (w 3 kategoriach) oraz udziel informacji zwrotnej, dlaczego przydzielasz taką liczbę punktów.
- 10 Przydzielane punkty zapisz w tabelce na tablicy.
- 11 Zapraszaj kolejne zespoły do udzielania odpowiedzi i powtórz z nimi czynności opisane w punktach 14–17.

Komentarz i wskazówki metodyczne

Dzieci mogą nie wiedzieć, co to jest zapis fonetyczny. Wy tłumacz im to. Podkreśl, że zapisują słowa tak, jak słyszą. Piszą w alfabecie łącińskim, czyli tym dobrze im znanym z języka polskiego.

Jeśli przy omówieniu dzieci mają trudności z podaniem tłumaczenia, zachęć inne osoby z grupy, by pomogły (podpowiedziały) osobie udzielającej odpowiedzi. Poinformuj, że pomagając, wykazują się dobrą współpracą w grupie i w ten sposób zdobywają punkt za współpracę.

Do tego zadania nie potrzeba klucza z odpowiedziami. Podsumowując zadanie osoba prowadząca nie musi podawać tłumaczenia na poszczególne języki. Należy wyeksponować dzieci jako ekspertów.

Zadanie 5 | Czego się nauczyliśmy | 8 min**Przebieg krok po kroku**

- 1 Poinformuj, że w tym zadaniu dzieci nie dostaną materiałów do pracy. Mają zastanowić się wspólnie, czego nauczyły się w tej grze (o sobie samych, o współpracy w zespole, o świecie, o językach).
- 2 Daj grupom ok. minuty na naradę.
- 3 Po kolei zapraszaj zespoły do udzielenia odpowiedzi. Za każdym razem proś jedną osobę, by powiedziała o dwóch rzeczach, których członkowie i członkinie grupy nauczyli/nauczyły się dzięki udziałowi w zajęciach.
- 4 Za wykonane zadanie przydziel każdemu zespołowi po jednym punkcie.

Komentarz i wskazówki metodyczne

W tym zadaniu nie przydzielaj już punktów za współpracę. Zadanie jest krótkie i właściwie stanowi wstęp do podsumowania całych zajęć.

Podsumowanie i zakończenie | 2 min**Przebieg krok po kroku**

- 1 Zsumuj liczbę punktów zdobytych przez poszczególne zespoły.
- 2 Zaprezentuj wyniki klasie.
- 3 Odnies się do gry i do tego, jak dzieci pracowały podczas zajęć. Podkreśl, że mimo iż jeden zespół zdobył najwięcej punktów, tak naprawdę cała klasa zwyciężyła. Podkreśl, że wszystkie osoby w klasie były bardzo zaangażowane, podejmowały stawiane przed nimi wyzwania, a przede wszystkim wspierały siebie nawzajem i korzystały z talentów i wiedzy wszystkich członków i członkiń zespołu.
- 4 Zainicjuj brawa i zaproś dzieci, by do ciebie dołączyły.
- 5 Powiedz głośno: **gratuluję wam wszystkim!**
- 6 Oficjalnie zakończ grę i zaproś dzieci na przerwę.

Zadanie 1 | Każdy z osobna, wszyscy razem

Każdy z osobna

Jak masz na imię?	Ile masz lat?

Wszyscy razem

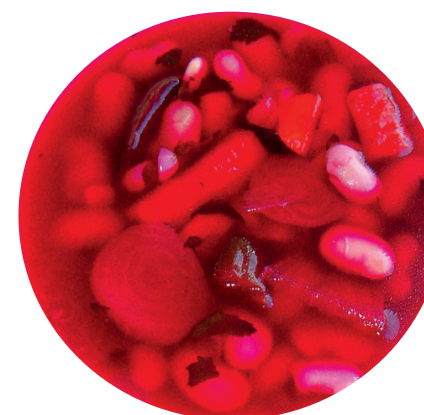
Ile macie wzrostu wszyscy razem?
Ile znacie języków wszyscy razem? (napiszcie jakie)
Jakie są wasze ulubione potrawy?
Jak się nazywa wasz zespół?

Zadanie 2 | Co to za ىنادج ? Из каких стран?

.....

.....

.....

.....

Informacje dla edukatorki/edukatora do zadania nr 2

Polecenie w tłumaczeniu na polski: Co to za potrawy/jedzenie? Z jakich krajów?

Określenie „potrawy/jedzenie” zapisane jest w języku dari (tłumaczenie przy pomocy translatora Google przez osobę, która przygotowała to zadanie). Powinien móc je odczytać chłopiec z Afganistanu.

Zdanie „Z jakich krajów?” zapisane jest w języku rosyjskim. Na pewno odczyta je chłopiec z Ukrainy, który używa tego języka do komunikacji z rodziną.

Na zdjęciach są następujące potrawy:

Pizza – danie pochodzenia włoskiego

Żurek – danie pochodzenia polskiego

Barszcz ukraiński – danie pochodzenia ukraińskiego

Kabuli palaw [kobeli palał] – danie z ryżu długoziarnistego, smażone z mięsem (zazwyczaj baraniną) i warzywami (marchewką i rodzynkami) oraz migdałami. Pochodzi z Afganistanu.

Zadanie 3 | Czy to polskie słowa?

hałas	✂	українська мова
jaśmin		perski
czereśnia		ukraiński
magia	✂	perski
parking		английский
fontanna		італійська мова
pomidor		włoski

Informacje dla edukatorki/edukatora do zadania nr 3

W tabelce znajdują się nazwy języków zapisane: po ukraińsku: українська мова – język ukraiński, Італійська мова – język włoski; po rosyjsku: Английский – angielski.

W zadaniu znajdują się wyrazy pochodzące z języka perskiego. Jest to język bardzo podobny do języka dari używanego w Afganistanie.

Hałas – pochodzi z języka ukraińskiego
Jaśmin – pochodzi z języka perskiego
Czereśnia – pochodzi z języka ukraińskiego
Magia – pochodzi z języka perskiego
Parking – pochodzi z języka angielskiego
Fontanna – pochodzi z języka włoskiego
Pomidor – pochodzi z języka włoskiego

Zadanie 4 | Minisłownik klasowy

Jak to powiedzieć? Przetłumaczcie polskie zwroty na inne języki. Tłumaczenie wpiszcie poniżej (zapis fonetyczny).

Dzień dobry	angielski:
	tamiński:
Do widzenia	angielski:
	włoski:
Przepraszam	angielski:
	tamiński:
Ile masz lat?	angielski:
	dari:
Jak masz na imię?	angielski:
	dari:
Dziękuję	angielski:
	ukraiński:

Przykładowy scenariusz stworzony
przez nauczycielkę pracującą
w polskiej szkole¹¹

A global village

przedmiot: język angielski

autorka: Elżbieta Sroka

pomoc w realizacji zajęć w klasie: p. Teresa Madaj
(nauczycielka języka angielskiego)

Podstawowe informacje o grupie

Grupa (połowa klasy szóstej), w której jest chłopiec z Czeczenii, na lekcji języka angielskiego. W klasie nie ma konfliktów, ale nie korzysta ona z potencjału różnorodności kulturowej.

Cele ogólne zajęć

Celem zajęć jest stworzenie uczniom i uczennicom przestrzeni do lepszego poznania siebie oraz do integracji międzykulturowej.

- Stworzenie sytuacji sukcesu dla wszystkich uczniów i uczennic, a w szczególności dla dzieci z doświadczeniem migracji.
- Zwrócenie uwagi na to, jak różnorodność kulturowa w szkole i w klasie może pomóc wszystkim w nauce.
- Zachęcenie do współdziałania i wspierania się podczas pracy na lekcjach.
- Zachęcenie do współpracy w grupach i między grupami.

Cele dydaktyczne zgodne z podstawą programową

- rozumienie instrukcji ustnych i pisemnych,
- powtórzenie podstawowych informacji o Wielkiej Brytanii,
- poznanie podstawowych informacji o kraju jednego z uczniów (Czeczenia),
- wprowadzenie słów czeczeńskich – tłumaczenie z języka polskiego i angielskiego.

Rezultaty uzyskane dzięki uczestnictwu dzieci w tych zajęciach

- uczniowie i uczennice nabyli podstawową wiedzę o kraju swego kolegi i przypomnieli sobie informacje o Wielkiej Brytanii,
- uczniowie i uczennice zauważyli/zauważyły, że zyskują dzięki współpracy, a jeszcze więcej dzięki koledze z innego kraju, przy tym lepiej rozumiejąc stojące przed nim wyzwania.

Metody pracy

quiz, rozmowa, rebus, uzupełnianie luk, prezentacja zdjęć, wykreślanka.

Czas trwania

2 godziny lekcyjne.

² Scenariusz zamieszczony w publikacji zostały stworzony w ramach projektu „Szkoła integracji międzykulturowej” w 2014 r. Przeprowadzono wówczas cykl dziewięciu dwudniowych warsztatów, w których wzięło udział łącznie 89 osób. Zajęcia były poświęcone budowaniu atmosfery sprzyjającej integracji w międzykulturowej klasie. Uczestnicy szkoleń mieli następnie za zadanie przygotowanie scenariuszy zajęć lekcyjnych z wykorzystaniem modelu WISE oraz przeprowadzenie zajęć w swoich szkołach zgodnie z poznanyimi zasadami. W tej publikacji prezentujemy jeden wybrany scenariusz z tamtego zestawu.

SCENARIUSZ

Wprowadzenie | 25 min

Materiały i pomoce dydaktyczne

– prezentacja – zdjęcia przygotowane we współpracy z chłopcem z Czeczenii.

Przebieg krok po kroku

- 1 Rozpocznij zajęcia od czynności organizacyjnych – sprawdzenia obecności, zapisania tematu, określenia celów lekcji oraz przedstawienia zasad obowiązujących podczas zajęć.
- 2 Następnie wprowadź temat. Zapytaj uczniów i uczennice, czy znają kraj, z którego pochodzi jeden z uczniów (Czeczenia) i czy wiedzą coś na jego temat (swobodne wypowiedzi uczniów).
- 3 W kolejnej części Shamad robi krótką prezentację swojego kraju, z pokazem zdjęć.
- 4 Przedstaw uczniom i uczennicom zasady obowiązujące podczas zajęć:
 - praca w grupach
 - oceniane jest wykonanie zadania,
 - współpraca w grupie oraz współpraca między grupami.

Komentarz i wskazówki metodyczne

Zdjęcia można pokazywać w wersji papierowej lub w formie slajdów na tablicy multimedialnej (my mieliśmy pokaz slajdów z komentarzami Shamada, chłopca pochodzącego z Czeczenii).

Zadanie 1 | Quiz – kraje anglojęzyczne i Czeczenia | 20 min

Przebieg krok po kroku

- 1 Rozdaj grupom karty pracy z zadaniami A i B.
- 2 Dzieci najpierw wykonają zadania z karty pracy A. Jeśli potrzebują, to proszą o pomoc czeczeńskiego kolegę.
- 3 Następnie z pomocą Shamada dzieci mają uzupełnić w podpisach brakujące nazwy zwierząt oraz rozwiązać rebusy (karta pracy B).
- 4 Sprawdź poprawność wykonania zadania – po kolei pytasz przedstawicieli grup o prawidłowe odpowiedzi, a reszta kontroluje poprawność na swoich kartach pracy.
- 5 Przyznaj punkty za pracę.

Zadanie 2 | Przysłowia czeczeńskie | 15 min

Przebieg krok po kroku

- 1 Rozdaj grupom kartę pracy C.
- 2 W podanych przysłowiach mają zastąpić wyrazy czeczeńskie – polskimi. Następnie porównują prawidłowość odpowiedzi z oryginalnym tekstem odczytanym przez Shamada. Uczniowie i uczennice w zespołach tłumaczą czeczeńskie wyrazy na język angielski.
- 3 Przyznaj punkty za wykonanie zadania.

Zadanie 3 | Robimy słownik | 15 min

Przebieg krok po kroku

- 1 Rozdaj grupom kartę pracy D. Mają uzupełnić luki poznanymi wyrazami w trzech językach.
- 2 Przyznaj punkty za wykonanie zadania oraz podsumuj wyniki poszczególnych grup.

Zakończenie | 15 min

- 1 Przypomnij uczniom i uczennicom, czym zajmowaliście się podczas dzisiejszych zajęć:
 - przypomnieliśmy sobie podstawowe wiadomości o Wielkiej Brytanii,
 - poznaliśmy kraj naszego kolegi – Czeczenie,
 - nauczyliśmy się kilkunastu czeczeńskich słów.
- 2 Zaprosz uczniów do rundki podsumowującej: Niech każdy/każda po kolei powie, co ich najbardziej zainteresowało w dzisiejszych zajęciach, co było zaskoczeniem, o czym będą chcieli opowiedzieć rodzicom lub znajomym, czego się dziś dowiedzieli o sobie i innych.

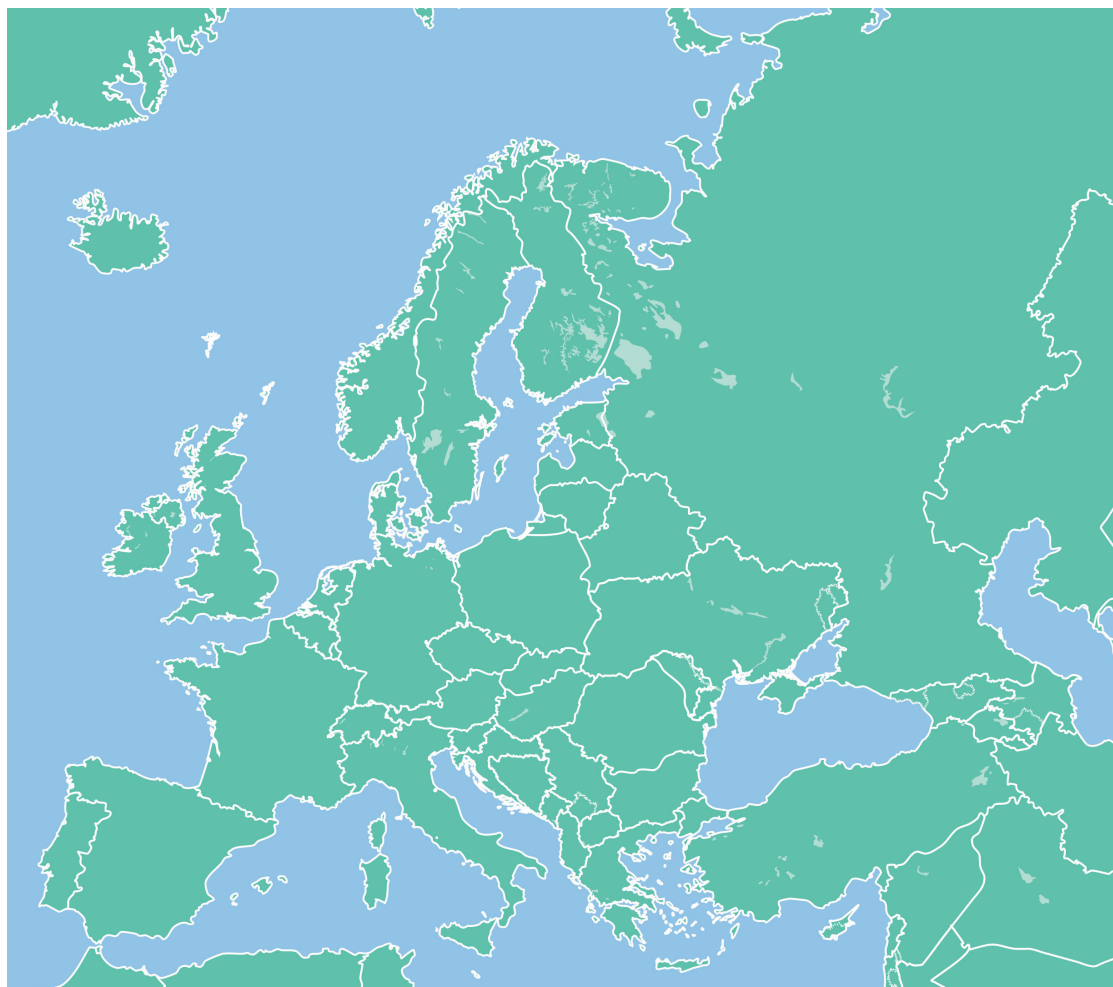
Karta pracy A | Quiz

Zaznaczcie te państwa na mapie:

A – Polska

B – Wielka Brytania

C – Czeczenia

Karta pracy A | Quiz

1. Zaznaczcie flagi:

Czeczenii (**A**)

Wielkiej Brytanii (**B**)

Polski (**C**)

Karta pracy A | Quiz

2. What is the capital city of Chechnya?

- A – Aszchabad B – Mińsk C – Grozny D – Kabul

3. Jakie jest godło Czeczenii?

4. What is the capital city of the United Kingdom?

- A – Liverpool B – Oxford C – London D – Bristol

5. Kto jest prezydentem Czeczenii?

- A – Alaksandr Łukaszenka B – Hamid Karzaj
C – Gurbanguly Berdimuhamedow D – Ramzan Kadyrow

6. What is the name of the King of the United Kingdom?

- A – Whiliam B – Albert C – Charles D – Henry

7. W jakim kraju leży Czeczenia?

- A – w Armenii B – w Rosji C – w Gruzji D – w Azerbejdżanie

8. What are the national languages in Chechnya?

- A – kurdyjski, czeczeński B – urdu, czeczeński
C – rosyjski, czeczeński D – angielski, czeczeński

Karta pracy B | Część 1

Wpisz brakujące angielskie lub czeczeńskie nazwy zwierząt, by wszystkie ilustracje były podpisane w obu językach.

zhi

COW

vir

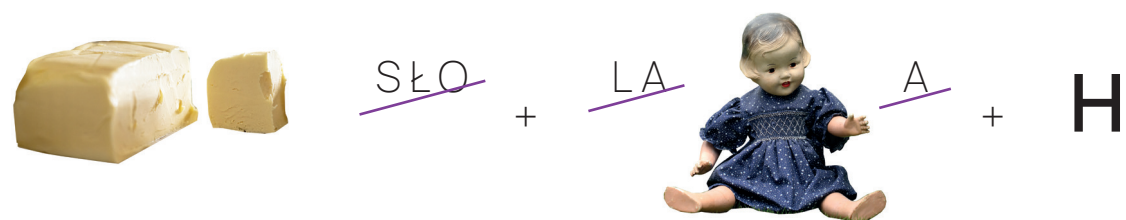
kotam

camel

Karta pracy B | Część 2

Rozwiąż rebusy i poznaj czeczeńskie nazwy.

słońce -

księżyc -

gwiazda -

niebo -

ziemia -

Karta pracy C

W podanych przysłowiach zastąp czeczeńskie wyrazy polskimi odpowiednikami (spróbuj wywnioskować z kontekstu, o jakie słowa chodzi).

Vir zrozumie, że jest osłem tylko wtedy, gdy go za **lerg** pociągniesz.

Gdzie świeci **malkh**, posiej ziarno. Gdzie posiejesz ziarno, tam pojawi się cień.

Nie lękaj się zimy, po niej nastanie **bcaste**.
Bój się jesieni, po niej przyjdzie zima.

Vir nazwał drugiego osłem i rzucił się w przepaść.

Nie **malkh** wina, że **buhia** w dzień nie widzi.

Z **alu** nie igraj, **khi** nie wierz.

Kto nie lubił **ett**, zawsze marzył o mleku.

Cicigi żyjące w zgodzie pokonają skłócone **borzi**.

Gniew **nana** jak **lo** - dużo napada, szybko stopnieje.

Dottagl z dalekiego kraju jest jak wznoszona twierdza.

Karta pracy D

Wstaw wyrazy z ramki w odpowiednie miejsca w tabeli.

język polski	język czeczeński	język angielski
anioł		angel
	atam	
	xox	onion
	alumuz	
gwiazda		
	mott	language
krowa		
	butt	
serce		
	malkh	

słońce, angela, star, atom, moon, cebula, dog,
diament, język, cow, księżyc, heart, atom, diamond,
seda, ett, sun

Odpowiedzi

Wstaw wyrazy z ramki w odpowiednie miejsca w tabeli.

Karta pracy A

1. Flaga Czechenii (A) – 3.
Flaga Wielkiej Brytanii (B) – 2.
Flaga Polski (C) – 5.
2. Odpowiedź C
3. Odpowiedź A
4. Odpowiedź C
5. Odpowiedź D
6. Odpowiedź C
7. Odpowiedź B
8. Odpowiedź C

Karta pracy C

Osiół zrozumie, że jest osłem tylko wtedy, gdy go za ucho pociągniesz.
Gdzie świeci słońce, posiej ziarno. Gdzie posiejesz ziarno, tam pojawi się cień.
Nie lękaj się zimy, po niej nastanie wiosna. Bój się jesieni, po niej przyjdzie zima.
Osiół nazwał drugiego osłem i rzucił się w przepaść.
Nie słońca wina, że sowa w dzień nie widzi.
Z ogniem nie igray, wodzie nie wierz.
Kto nie lubił krowy, zawsze marzył o mleku.
Koty żyjące w zgodzie pokonają skłócone wilki.
Gniew matki jak śnieg – dużo napada, szybko stopnieje.
Przyjaciół z dalekiego kraju jest jak wznoszona twierdza.

Karta pracy D

anioł / angela / angel
atom / atam / atom
cebula / xox / onion
diament / alumuz / diamond
gwiazda / seda / star
język / mott / language
krowa / ett / cow
księżyc / butt / moon
serce / dog / heart
słońce / malkh / sun

Karta pracy B

Część pierwsza	Część druga:
zhii – sheep	Słońce – malkh
ett – cow	Księżyc – butt
vir – donkey	Gwiazda – seda
kotam – hen	Niebo – stigal
emkal – camel	Ziemia – latta

UKR

**Модель
міжкультурної
освіти WISE**

**та зразки планів
шкільних занять**

Дорогі пані та панове, вчительки та вчителі, виховательки та вихователі!

Запрошуємо Вас до ознайомлення з другим виданням публікації фонду PFM ("Польського міграційного форуму"), що описує модель WISE – нашу пропозицію методики роботи з дітьми в культурно різноманітних групах.

"WISE" в перекладі з англійської означає "мудрий". Однак аббревіатура була створена з польських слів:

W – *współzależność* (взаємозалежність),

I – *integracja* (інтеграція),

S – *sukces* (успіх),

E – *edukacja* (освіта), які дуже добре описують суть цього підходу.

Модель підказує, як працювати в групі дітей, яка поєднує різні культури, мови та традиції, таким чином, щоб сприяти розвитку та побудові спільноти. Як, спираючись на різноманітні компетенції дітей, навчити їх співпрацювати та використовувати свої ресурси. І нарешті, як зробити так, щоб розмаїта група працювала ефективно і досягала успіхів в навчанні.

Ми щиро дякуємо психологам та психологиням, вихователям та вихователькам, вчителям та вчителькам з усієї Польщі, які співпрацювали з нами в тестуванні моделі WISE та підготували плани уроків. Завдяки їм ми точно знаємо, що модель WISE чудово працює не лише на виховних годинах та інтеграційних навчальних заходах, а також на предметних уроках!

Оксана, Саша, Алекс, Катя, Леся, а також Мохаммед, Алі та Нур або Джеймс – імена дітей з інших країн назавжди увійшли до польських шкільних щоденників. Багатомовність і мультикультурність у класі – це досвід все більшої кількості учнів і студентів, а також вчителів і вчительок. Для нас це не завжди легко. Іноді потреби учнів і учениць, особливо тих, хто приїхав до Польщі в результаті вимушеної міграції, спричиненої війною і досвідом насильства, здаються незрозумілими або гнітючими. Занадто складними.

Однак, заохочуємо Вас до свіжого погляду на цей новий досвід.

Тут ми розповідаємо про те як прийняти загублених, невпевнених, наляканих, втомлених після

складних змін, але також сміливих, веселих та завятих дітей з важким досвідом, та допомогти їм розвиватись в польській школі. Про те як допомогти їм розпочати новий розділ у їх житті та будувати дружні відносини. Розкрити свій потенціал.

Освіта про співпрацю, інтеграцію та інклюзію потрібна в Польщі як ніколи раніше. Всі ми – діти та дорослі – повинні навчитися жити в країні, якою Польща стала в останні роки. Нам потрібно навчитися будувати стосунки з людьми, які виростили в іншій культурі та з іншими звичаями. Необхідно також навчитися користуватися перевагами цього розмаїття і будувати світ, в якому нам буде добре разом. Ми сподіваємося, що WISE є кроком у цьому напрямку.

Агнешка Косовіч
Голова фонду Польський міграційний форум

Школа багатокультурна чи міжкультурна?

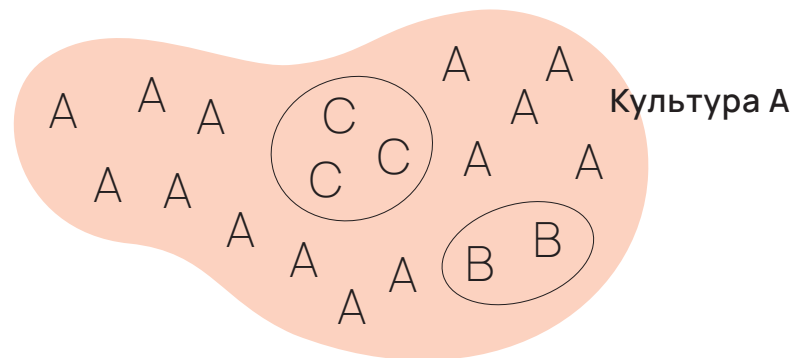
Значна частина діяльності Польського міграційного форуму, спрямована на школи, які відвідують діти з міграційним досвідом – ті, що виростили в інших культурах, ніж польська, а також ті, що мають польське походження, але приїхали з-за кордону. Окрім цього ми працюємо з учнями та ученицями та їхніми сім'ями, з багатокультурними класами, а також з вчителями та вчительками, психологами та психологинями, педагогами та педагогинями. Ми знаємо, що культурне розмаїття в польських школах є викликом для всіх залучених.

Багатокультурна школа

Школи, де зростає кількість учнів та учениць з міграційним досвідом, стають багатокультурними культурними закладами. Що це означає?

Багатокультурність „(..) вказує на наявність і функціонування пліч-о-пліч багатьох різних і відмінних культур на певній географічній території, в рамках соціальних або політичних структур”¹.

Багатокультурність є наслідком міграції, або переміщення людей. Польська школа стає все більш мультикультурною через прибуття до Польщі людей з інших країн, у тому числі, починаючи з 2022 року, численних біженців і біженок з охопленої війною України, а також іммігрантів і біженців з інших частин світу і все ще численної міграції поляків.

Ілюстрація 1. Мультикультурний контакт

Як це виглядає у багатьох школах?

Польська школа стає все більш мультикультурною, оскільки в ній навчається все більше дітей з міграційним досвідом.

Учні та учениці, особливо з досвідом вимушеної міграції, мають за плечима тяжкий досвід. Вони часто не знають, чи залишаться в Польщі надовго, тому мають слабку мотивацію до навчання і неохоче налагоджують стосунки зі своїми польськими однолітками.

Діти, які раніше не навчалися польською мовою, часто не розуміють змісту, який обговорюється на уроках. Навіть коли вони розмовляють польською, вони не завжди знають специфічну лексику, яка використовується в школі. Вони отримують погані оцінки, а їхня самооцінка та бажання вчитися постійно знижується.

Між дітьми в класі присутній мовний бар'єр та культурні відмінності. Виникають взаємні невдоволення, стереотипи, упередження, конфлікти.

Учні та студенти з міграційним досвідом дедалі більше втрачають мотивацію відвідувати школу, заводити друзів і вчитися.

Школа залишається мультикультурною. Вчителі та вчительки втрачають рештки сил для роботи з "апатичними іноземцями". Групи учнів і учениць з різних культур функціонують пліч-о-пліч. Поглиблюються конфлікти між учнями та ученицями в класі та школі.

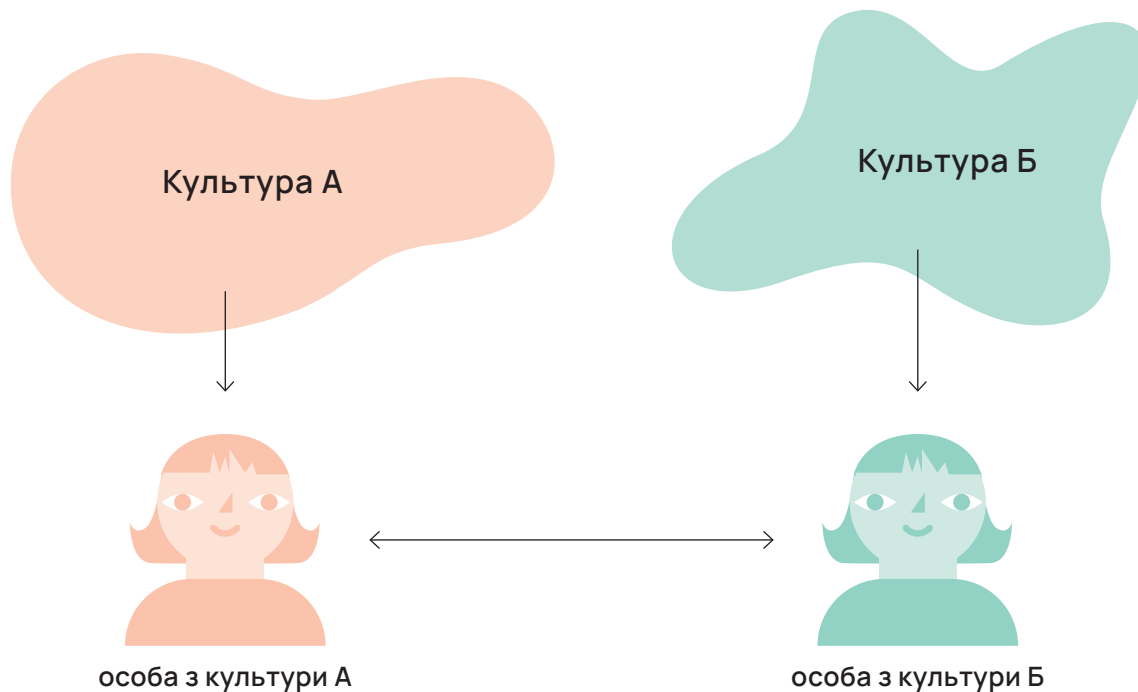
¹ М. Гузік-Ткач; Й. Нікіторовіч Багатокультурність – міжкультурність – транскультурність в педагогічному контексті: Міжкультурна освіта 2021, номер 2 (15) с. 24.

Від багатокультурності до міжкультурності в школі

Завдяки багатому досвіду в підтримці шкіл, ми маємо свідомість що такий процес може виглядати інакше, може бути конструктивним, якщо приділити йому увагу та докласти зусиль.

Багатокультурні класи та школи можна перетворити на міжкультурні.

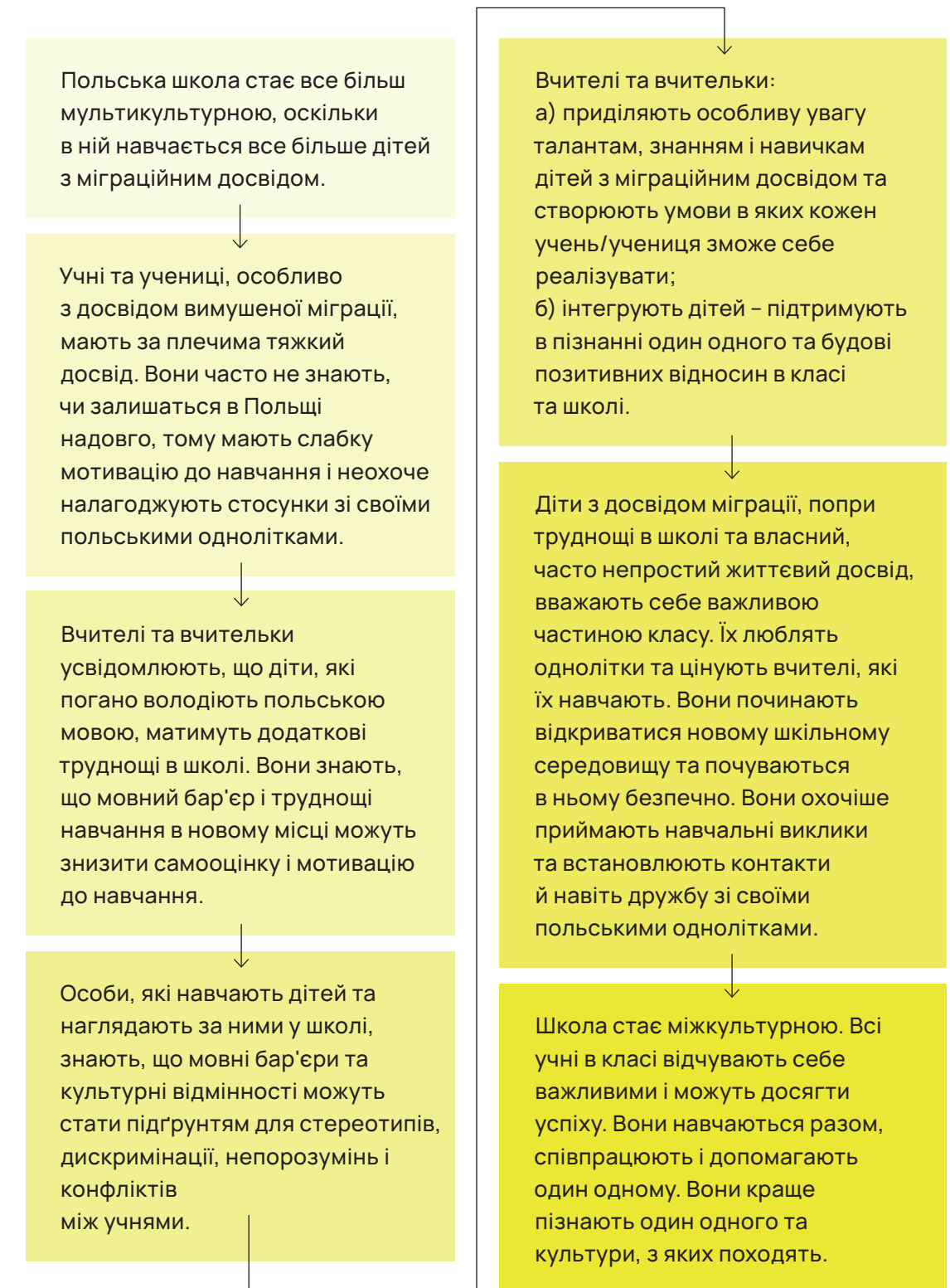
Міжкультурність „це простір "між культурами...", що постійно формується та в якому присутній зміст обох або більше культур, в якому відбувається взаємодія задля ефективного співіснування та комунікації людей різних культур через діалог та взаємний обмін взірцями, поглядами, цінностями, що збагачує життя та культуру суб'єктів що взаємодіють (Гузюк-Ткач, Сегень-Матсьевич, 2015). Суть "між" полягає в усвідомленні та презентації власної культури через порівняння, співпрацю, проникнення в суть взірців, символів, цінностей та принципів іншої культури (Nikitorowicz, 2004)."².

Ілюстрація 2. Міжкультурний контакт

² М. Гузюк-Ткач; Й. Нікіторовіч Багатокультурність – міжкультурність – транскультурність в педагогічному контексті: Міжкультурна освіта 2021, номер 2 (15) с. 26.

Як це може виглядати?

Модель міжкультурної освіти WISE – теоретичні основи та поняття

Модель WISE це практичний інструмент міжкультурної освіти в школі. Ми віримо, що лише свідомий і старанний підхід до створення міжкультурного середовища можуть посприяти діалогу між представниками різних культурних груп, взаємному пізнанню та навчанню.

Модель це авторський інструмент, розроблений психологинями Мартою Пігат-Качмарчик і Зузанною Реймер на основі багаторічного досвіду роботи з багатокультурними класами, тобто класами, в яких разом навчаються діти з міграційним досвідом і без нього, а також діти з бікультурних або мультикультурних сімей. Модель неодноразово застосовувалася на практиці в мультикультурних класах на всіх рівнях освіти, в тому числі в класах із сильним внутрішнім конфліктом.

Цілі занять що проводяться відповідно до моделі WISE

Назва моделі – WISE – англійською „мудрий”, це абревіатура ключових понять у роботі з цією моделлю: W – *współzależność* (взаємозалежність), I – *Integracja* (інтеграція), S – *Sukces* (успіх), E – *Edukacja* (освіта).

ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ

Працюючи за принципами моделі WISE, ми створюємо ситуацію, в якій всі учні та учениці залежать один від одного. Вони повинні співпрацювати та підтримувати один одного для виконання завдань. Наша мета – дати їм відчуття, що всі вони є бажаними і потрібними, та водночас кожен має індивідуальні таланти та навички, іноді унікальні.

ІНТЕГРАЦІЯ

Термін походить від латинського *integrare* – єднати. Згідно з Вікіпедією, "соціальна інтеграція – це злиття і гармонізація елементів соціальної спільноти, що розуміється як інтенсивність і регулярність контактів між членами даної спільноти, а також прийняття в ній спільних систем цінностей, норм, поглядів".³

Прагнення до інтеграції учнів і учениць у багатокультурному класі – одне з основних завдань, яке стоїть перед особою, яка хоче дати можливість дітям і молоді познайомитися один з одним і долучитися до міжкультурного діалогу.

3 За: Wikipedia: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Integracja_\(psychologia\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Integracja_(psychologia)); [доступ 18.07.2023].

Заняття в класі з використанням моделі WISE підтримують процес глибокої інтеграції між учнями та ученицями з різних культур, які володіють різними мовами, з міграційним досвідом і без нього. Наша мета – створити в учнів та учениць відчуття, що всі ми – одна команда, один клас, що складається з унікальних і цікавих у своїй різноманітності особистостей.

УСПІХ

Важливим аспектом освітньої діяльності за моделлю WISE є створення ситуацій потенційного успіху для учасників. Це особливо важливо при роботі з дітьми з міграційним досвідом, які натрапляли на труднощі, часто стикаються з мовним бар'єром та рідко мають можливість святкувати успіх у польській школі. Метою є зміцнення самооцінки та самоефективності дітей та молоді, тобто їхньої віри в те, що їхні таланти, навички та знання можуть бути використані для досягнення поставлених цілей.

ОСВІТА

Важливо, що при проведенні шкільних освітніх заходів за моделлю WISE вчитель може одночасно виконувати основну навчальну програму і завдання що допомагають в інтеграції та міжкультурному вихованні учнів.

При цьому важливою передумовою освітньої діяльності за моделлю WISE є усвідомлення учнями та ученицями важливості співпраці. Працюючи разом і використовуючи різноманітні таланти та навички кожного в групі, вони можуть ефективно виконувати свої завдання. Співпрацюючи, вони навчаються швидше та ефективніше.

Ілюстрація 3. Модель міжкультурної освіти WISE

Теоретична основа моделі

Абрахам Маслоу у своїй теорії мотивації представив потреби людей у вигляді піраміди, стверджуючи, що подальші потреби можуть бути реалізовані лише тоді, коли потреби нижчого порядку вже задоволені.⁴

Ілюстрація 4. Піраміда потреб Маслоу

Піраміда потреб Маслоу чудово підходить для роботи з дітьми з міграційним досвідом у польській школі. Вчителі дуже часто скаржаться на низьку мотивацію до навчання таких учнів і учениць, а також неефективність власних зусиль і старань. Педагоги та педагогині зосереджуються на пізнавальних потребах учнів, хочуть допомогти їм здобути знання і навички, але багато дітей, як виявляється під час первинної діагностики, абсолютно не готові до цього. Більшість молодих мігрантів та мігранток зазнають серйозного дефіциту у задоволенні потреб нижчого порядку:

- **потреба безпеки:** діти не почуваються безпечно в школі та в Польщі в загальному; не знають як довго тут залишатимуться; їх правове становище невизначене,
- **потреба приналежності:** вони не відчують себе прийнятими однолітками та потрібними; їхні сімейні стосунки іноді бувають напруженими та складними через суворий досвід міграції,
- **потреба поваги:** діти не досягають успіху, не відчують поваги до себе з боку інших через свою культурну та мовну відмінність.

У такій ситуації пробудження пізнавальних потреб, тобто мотивації до навчання, приречене на провал. В першу чергу, необхідно звернути увагу на формування почуття безпеки, приналежності та поваги в учнів та учениць з досвідом міграції (особливо вимушеної). У цьому може допомогти навчання за моделлю WISE.

Другим фундаментальним компонентом цієї моделі є "Гіпотеза контакту"⁵, описана Гордоном Олпортом. У ній автор зазначає, що міжособовий контакт між представниками різних груп може зруйнувати взаємні стереотипи та упередження. Цей контакт має бути добровільним і якомога частішим. Дуже важливо, щоб ті, хто зустрічається, мали рівний статус (становище в групі) та працювали разом заради спільної мети. Наступні дослідники групових процесів ще більше підкреслюють важливість дружньої та неформальної атмосфери, дотримання соціальних норм толерантності та прийняття (за Аронсоном, Елліотом та Вілсоном, Тімоті Д. (Aronson, Elliot & Wilson, Timothy D.). & Akert, Robin M., 1997⁶).

Способи організації освітнього простору, визначені Олпортом та його послідовниками, чітко зображені в принципах роботи моделі WISE, про що ми детальніше розповімо в наступному розділі.

У WISE ми також використовуємо, відкрите та описане в психології поведінки, інструментальне обумовлення, яке є однією з форм навчання. У цьому випадку вивчення поведінки відбувається через відчуття її наслідків.

Б.Ф. Скіннер – один з найвидатніших психологів, який вивчав цей механізм навчання – ввів поняття підкріплення і покарання. У нашій моделі для посилення виховного ефекту ми використовуємо насамперед позитивне підкріплення, тобто учні отримують винагороду після демонстрації бажаної моделі поведінки.

⁵ G. Allport, *The nature of prejudice*, Reading, MA 1954.

⁶ Aronson, Elliot & Wilson, Timothy D. & Akert, Robin M. *Psychologia Społeczna. Serce i umysł*, Poznań, 1997 s. 581.

⁴ А. Маслоу, Мотивація та особистість, Wydawnictwo Naukowe PWN, Варшава 2006, с. 2.

Принципи роботи згідно з моделлю WISE

- 1** Учениці та учні працюють в групах.
- 2** У групах вони виконують завдання пов'язані з темою уроку.
- 3** Групи заробляють бали за виконання завдань і злагодженої роботи.
- 4** Окрім балів групи також отримують від вчительки/вчителя зворотний відгук щодо того, чому вони здобули саме таку кількість балів за співпрацю у виконанні завдання.

Робота в групах

Працюючи за принципами моделі WISE, необхідно розділити дітей на групи, в яких вони будуть працювати протягом усього заняття. Оптимальним буде утворення 4–5 команд у класі. Бажано, щоб у кожній було по 4-6 учасників.

УВАГА!

Групи повинні бути максимально різноманітними. Важливо включати дітей з різними талантами, знаннями, навичками та інтересами. Не варто навмисно створювати команди з дітьми, які належать лише до однієї культурної чи мовної групи.

Важливо, щоб діти з міграційним досвідом були включені до якомога більшої кількості груп. Це, звичайно, залежить від розміру класу та кількості учениць та учнів з таким досвідом.

Як поділити дітей так, щоб у кожній групі був хтось, хто жив за кордоном?

Зовсім не обов'язково, щоб у кожній групі була дитина з міграційним досвідом! З точки зору ефективності моделі WISE, гарних результатів можна досягти та в ситуації, коли в кількох групах є учні та учениці з міграційним досвідом, а в кількох інших групах – діти без такого досвіду.

Ситуація, коли в кожній групі є дитина, яка раніше проживала в іншій країні, дає почуття рівних можливостей. З іншого боку, коли це неможливо, а така дитина потрібна групі для вирішення завдання – вона стає бажаною. Звертаючись до таких дітей, учні в колективі зміцнюють своє позитивне ставлення до осіб з міграційним досвідом.

УВАГА!

Не формуйте групи лише з дітей, які люблять один одного. Це гарна ідея – об'єднати в команду дітей, які не дуже добре знають один одного, і навіть тих, хто не дуже подобається один одному. Об'єднавши їх у команду, ми даємо їм можливість подолати взаємну неприязнь і шукати те, що їх об'єднує.

Завдання які будують взаємозалежність

Завдання для груп повинні бути розроблені таким чином, щоб поставити учнів та учениць у ситуацію взаємозалежності, тобто, щоб вони були потрібні один одному для виконання завдання. Діти без міграційного досвіду починають потребувати допомоги дітей-мігрантів і навпаки. Без співпраці "іншого" вони не зможуть відповісти на запитання або виконати завдання. Це момент, коли діти починають взаємодіяти та працювати разом.

Як створити ситуацію взаємозалежності в завданнях?

Завдання має бути побудоване таким чином, щоб для його розуміння або виконання потрібні були конкретні знання, якими володіють одна або кілька дітей у класі.

Це може бути завдання написане частково іншою мовою або іншим алфавітом.

Тоді кожна група повинна буде перекласти певні фрази на мови, які використовуються в країнах походження осіб у класі.

Ми також можемо попросити групу назвати місця, речі або персонажів, які знаходяться на зображеннях. Деякі речі впізнають лише ті, хто виріс у конкретній культурі або добре її знає.

УВАГА!

Переконайтеся, що принаймні одна або кілька осіб у класі володіють достатніми знаннями та вміннями, щоб виконати поставлене завдання. Наприклад: вони можуть прочитати інструкцію відповідною мовою, тобто володіють мовою на такому рівні, на якому можуть читати з розумінням.

Перед підготовкою завдань важливо зібрати інформацію про дітей у класі. Зокрема, необхідно з'ясувати, чим діти цікавляться, якими мовами володіють (і на якому рівні), що знають про країну свого походження (особливо важливі місця, герої, національний одяг, страви та традиції).

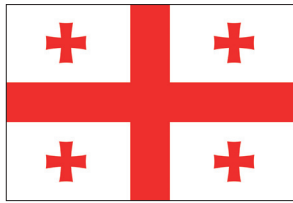
Знаючи краще дітей у класі, можна буде підготувати завдання для груп таким чином, щоб максимально залучити до роботи тих, хто менш інтегрований, з низькою самооцінкою, недооцінює свій потенціал і знання.

ВАЖЛИВО

При виконанні завдань користування Інтернетом не дозволяється!

Приклад 1 | Частина опису завдання іншою мовою

Podajcie nazwy krajów pod ich flagami i napiszcie, ЧТО СИМБОЛИЗУЙГ ЦВЕТА НА fladze Polski?

.....

.....

Учні, які не розмовляють російською мовою та/або не знають кирилиці, напевно змогли б відповісти на це питання, якби могли зрозуміти що написано у завданні. Учні з України, наприклад, можуть бути знайомі з кирилицею. Вони зможуть прочитати ту частину завдання, яка написана російською мовою. Отже, діти залежать один від одного, і тільки працюючи разом можуть виконати завдання – досягти успіху.

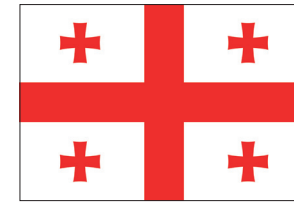
Особа яка готує завдання, в якій частина опису написана незнайомою мовою, може скористатися **онлайн-перекладачем**. Навіть якщо переклад містить помилки (як у наведеному вище прикладі), вправа виконає свою функцію. Мовна помилка може навіть стати перевагою і підвищити освітню цінність вправи. Якщо дитина, яка володіє відповідною мовою, помітила помилку і поділилася знаннями, варто подякувати їй за це. Прокоментуйте, що дорослі теж не все знають, що ми вчимося все життя і т.д. Таким чином ми показуємо учням, що вони не зобов'язані бути ідеальними, що помилки притаманні людям і багато чому нас вчать.

УВАГА!

Протягом одного заняття (яке зазвичай триває 90 хвилин) можна виконати 3-4 завдання.

Приклад 2 | Частина завдання вимагає знань про іншу культуру

Korzystając z ilustracji flag Polski, Ukrainy i Gruzji napiszcie, jakie kolory możemy odnaleźć w tych flagach. Odpowiedź zapiszcie w trzech językach – polskim, ukraińskim i gruzińskim.

Flaga Gruzji – kolory (nazwy zapisane w 3 językach):

..... /

..... /

..... /

Flaga Ukrainy – kolory (nazwy zapisane w 3 językach):

..... /

..... /

..... /

Flaga Polski – kolory (nazwy zapisane w 3 językach):

..... /

..... /

..... /

Завдання такого типу допомагають досягти схожої мети, але дещо іншим способом. Діти, які розмовляють польською мовою, точно знають, що вони повинні зробити, але саме учні, які розмовляють грузинською та українською мовами, володіють важливою частиною знань, необхідних для виконання завдання. Таким чином, знову ж таки, виникає потреба у колективній роботі учнів. Найчастіше використання методу WISE не вимагає великої кількості додаткової роботи з боку вчителя або вчительки, а лише іншої побудови завдання.

Бали

За співпрацю та виконання завдань групи отримують бали, які розподіляються після кожного завдання.

НАЗВА ГРУПИ	ЗАВДАННЯ 1	ЗАВДАННЯ 2	ЗАВДАННЯ 3	ЗАВДАННЯ 4
РАКЕТИ	4+1-1			
БУЛЬТЕР'ЄРИ	3+1+1			
Neonówki	5+1+2			
Jets	4+1-1			
Suma punktów				

Ілюстрація 5. Приклад таблиці підрахунку балів.

Бали нараховуються у чотирьох (за бажанням – п'яти) категоріях:

Бали за виконання завдання – тобто за правильну відповідь або виконання вправи. Кількість балів залежить від завдання. Особа, яка створює завдання, вирішує, скільки балів можна заробити за дане завдання.

Бали за співпрацю в групі – тобто за ставлення учнів та учениць один до одного з повагою під час роботи в групі, залучення кожного до роботи, за взаємодопомогу, вміння вирішувати конфлікти тощо.

Максимально 2 пункти після кожного завдання.

2 бали – коли співпраця була відмінною.

1 бал – коли співпраця була помітною, але нерівномірною (чогоось не вистачало, наприклад, постійної участі всіх членів групи під час виконання завдання).

0 балів – коли співпраця була дуже поганою або члени групи взагалі не співпрацювали.

Бали за співпрацю між групами – тобто за те, що учні вболівають і бажають успіху іншим командам, радіють, коли інші набирають бали, не заважають іншим командам давати відповіді тощо.

2 бали – коли співпраця була відмінною.

1 бал – коли співпраця була помітною, але нерівномірною (чогоось не вистачало, наприклад: одна група заважала відповідати іншій).

0 балів – коли співпраця була дуже поганою або групи взагалі не співпрацювали.

ДОДАТКОВІ бали за співпрацю між групами

Діти можуть виконати завдання, навіть якщо серед членів команди ніхто не володіє знаннями необхідними для його виконання. Якщо знавець або знавчиня з іншої команди погоджується допомогти учасникам з іншої групи виконати завдання, завдяки цьому може здобути додаткові бали за співпрацю для своєї команди. В такому випадку виграють усі: група, якій допомагають, має змогу виконати завдання, за що отримує бали за заслуги, а група, якій допомагають, – бали за співпрацю.

За міжгрупову співпрацю кожна команда отримує по одному додатковому балу. Наприклад, якщо знавець або знавчиня допоможе двом командам – заробляє 2 бали для своєї групи, якщо одній – 1 бал.

Бали за співпрацю з вчителем/вчителькою (правило вводиться за бажанням)

Бали за співпрацю з ведучим/ведучою заняття варто вводити якщо, на вашу думку, під час роботи з групою можуть виникнути проблеми з фокусуванням уваги учасників на тому, що ви хочете донести до них.

Вводячи бали за таку співпрацю, варто чітко зазначити, що таке хороша співпраця з вчителькою/вчителем. Наприклад: діти які працюють в групах піклуються про комунікацію з вчителькою/вчителем; не говорять з нею/ним одночасно, не перебивають, уважно слухають, при виникненні питань – не соромляться їх ставити, а якщо не розуміють чогось в інструкціях до завдання – уточнюють необхідне.

2 бали – коли співпраця була відмінною.

1 бал – коли співпраця була помітною, але нерівномірною (чогоось не вистачало, наприклад: учасниці та учасники часто розмовляли між собою під час пояснення чогось вчителем/вчителькою).

0 балів – коли співпраця була дуже поганою або групи взагалі не співпрацювали з ведучим/ведучою заняття.

УВАГА!

Під час виконання завдань, у виняткових ситуаціях, таких як: прояви агресії однієї особи до іншої, групам можна забирати бали. Однак ми не рекомендуємо використовувати такий спосіб мотивації занадто часто. Загальновідомо, що заохочення діє краще, ніж покарання.

Зворотний відгук

Надзвичайно важливим елементом роботи відповідно до WISE є підбиття підсумків та обговорення оцінок після виконання кожного завдання.

Підбиваючи підсумки роботи груп і приділяючи бали за виконане завдання та за співпрацю, вчитель/ вчителька завжди повинен/ повинна давати командам зворотну інформацію, тобто пояснювати, чому він/вона нараховує ту чи іншу кількість балів. Особливо важливо коментувати бали за співпрацю. Необхідно обговорити, що було хорошим у поведінці учнів, чого, можливо, не вистачало і що слід додати до співпраці в команді під час виконання майбутніх завдань. Відгук, який надається групам надзвичайно важливий. Чим ретельніший і точніший він буде, тим швидше учні засвоять принципи ефективної співпраці, комунікації та вирішення конфліктів.

Зазвичай після першого завдання діти протестують. Наприклад: з'ясується, що група виконала завдання та отримала за нього максимальну кількість балів, але втратила бали за співпрацю між собою або з іншими групами. Однак в наступному раунді учні та учениці вже розуміють як використовувати ці правила, щоб покращити свій результат.

Сила WISE полягає в тому, що вона навчає нових моделей поведінки і навичок у спілкуванні та співпраці, а також у тому, що діти прагнуть здобувати нагороди, тобто прагнуть успіху в класі.

УВАГА!

Може статися так, що група, виконавши завдання, не здобула повних 2 бали за командну роботу. Під час обговорення роботи та розподілу балів запитайте учасників та учасниць, скільки балів вони б поставили самі собі і чому. Якщо вони чесно оцінюють свою роботу і вказують на недоліки, варто це похвалити. Так учні вчаться на своїх помилках! Вчителька/ вчитель має наголосити на цьому, додавши, що всі іноді помиляються, але важливо вміти зрозуміти, що було не так, і зробити висновки на майбутнє. Під час надання зворотного відгуку слід також цінувати здатність дітей визнати помилку.

Результатом цього має стати рішення вчителя/ вчительки зарахувати максимальну кількість балів за завдання. Група може втратити бали, але той факт, що вона продемонструвала здатність аналізувати свою поведінку і вчитися на своїх помилках, рятує її від втрати балів.

Завершення та підсумки заняття

Після виконання всіх завдань бали підраховуються і оголошується група, яка набрала найбільшу кількість балів.

Ми вітаємо групу-переможця, АЛЕ ТАКОЖ наголошуємо, що всі команди можуть вважатися переможцями, навіть якщо вони набрали трохи менше балів. Кожен та кожна продемонстрували свої знання, вміння та відданість грі.

Підбиваючи підсумки та обговорюючи результати, варто підкреслити що саме допомогло учням та ученицям набрати бали. Як правило, це хороша співпраця та вміння зберігати активність у виконанні завдань до кінця заняття.

Наприкінці заняття всі учні отримують плюси або оцінки (всі в класі однаково) за активність і залученість.

Працюючи в підготовленому таким чином освітньому середовищі, діти та молодь відчують позитивні емоції від міжкультурного контакту, які поступово витісняють попередній негативний досвід. Чим частіше учні мають можливість працювати за моделлю WISE, тим більше з'являється можливостей налагодити позитивні стосунки та, що дуже важливо, досягти успіху, який розвивається завдяки міжкультурній співпраці.

Переваги та ефективність моделі WISE

Перевага моделі WISE полягає в тому, що ми, як вихователі та виховательки дітей та молоді, не кажемо їм "будьте толерантними один до одного, поважайте відмінності та приймайте різноманітність". Учні, ймовірно, швидко бойкотували б такі команди та поради. Натомість ми створюємо умови і встановлюємо правила, за допомогою яких пробуджуємо їхні справжні потреби: співпрацювати, поважати, використовувати потенціал розмаїття.

УВАГА!

Переваги використання моделі WISE відчують усі залучені сторони.

Результати:

- Учні та учениці помічають що досягають більше коли співпрацюють.
- Для дітей важлива присутність „іншого” в групі.
- Молодь будує більш позитивні стосунки.
- Кожен та кожна в класі відчуває, що їх цінують, помічають, приймають (особливо "інших"/з міграційним досвідом).
- Мотивація вчитися зростає: наступного разу діти будуть хотіти проявити себе.
- Діти в класі більш схильні будувати стосунки з однокласниками.

Додаткові переваги для вчителів та вчительок:

- Відчуття професіоналізму та ефективності.
- Видимі результати праці.
- Вища задоволеність роботою.
- Виконання основної навчальної програми та міжкультурної освіти ОДНОЧАСНО.

Важливі вказівки щодо застосування моделі WISE

➔ Робота з іноземцями в школі завжди повинна починатися з попередньої психосоціальної діагностики. Це дуже важливе завдання для шкільного психолога або педагога. Така діагностика дозволяє з'ясувати ситуацію дитини, її міграційну історію, чи навчалася вона раніше в школі, в яких країнах і якими мовами, які її мовні компетенції, чи вміє вона читати та писати різними мовами чи лише спілкується ними, чи пережила фізичну або психологічну травму, яка може вплинути на її функціонування в школі, чи перебуває її сім'я разом з нею в країні, планує вона залишитися в Польщі чи шукати своє місце деінде. Варто з'ясувати, чим дитина цікавиться, які у неї досягнення. Вся ця інформація буде корисною для психологів, психологинь, педагогів та педагогинь, щоб ефективно

підтримувати дитину в подоланні труднощів і викликів, пов'язаних з міграцією. Вчителі та вчительки, зі свого боку, зможуть використовувати ці знання для кращої підготовки своїх уроків, щоб залучати дитину до виконання завдань, спираючись на її знання, вміння та навички й, таким чином, підвищувати її мотивацію вчитися.

➔ Заняття за моделлю WISE можна провести на виховній годині, а також під час звичайних уроків, успішно реалізуючи зміст основної навчальної програми відповідного предмета. Важливо, щоб вправи були не одноразовим заходом на виховній годині, а способом роботи на всіх предметах. Таким чином діти розвиватимуть звичку працювати разом, будуть прагнути міжкультурного контакту і отримуватимуть від цього користь, наприклад, отримуючи гарні оцінки за роботу на уроках.

➔ Тривалість першого заняття за моделлю WISE в класі – мінімум 2 навчальні години. На початку учні та учениці потребують більше часу для засвоєння принципів і початку ефективної роботи. Наступні заняття в класі, який вже ознайомився з роботою за WISE, можна проводити за класичним розкладом.

➔ Перші заняття за WISE вимагатимуть тісної співпраці між класним керівником/керівницею, вчителем/вчителькою та шкільним психологом/психологинею або шкільним педагогом/педагогинею. Тут важливим буде обмін інформацією про сильні сторони учнів з міграційним досвідом, їхні мовні компетенції та знання культури країни походження. Все це дозволить вчителю підібрати зміст і перефразувати питання, завдання та інструкції таким чином, щоб дійсно створити ситуацію успіху і взаємозалежності.

У наступній частині публікації ми представимо зразок сценарію, створений співавторкою моделі WISE, Зузанною Реймер (Zuzanna Rejmer).

Публікуємо також вибраний сценарій уроку, підготовлений відповідно до моделі WISE вчителькою англійської мови, яка працює в польській школі. Ознайомлюючись зі сценарієм, варто звернути увагу на те, що часто достатньо незначної модифікації стандартного сценарію уроку, який використовується в монокультурному класі, щоб зробити роботу більш інклюзивною.

Зразок плану занять для виховної години
в 5 класі початкової школи, реалізованого
відповідно до принципів моделі
міжкультурної освіти WISE

Наша сила в різноманітності

авторка: Зузанна Реймер

Фонд "Польський міграційний форум"

ОСНОВНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГРУПУ⁵

В цьому класі 26 учнів і учениць. Серед них – 6 дітей з міграційним досвідом, та одна дитина з багатокультурної сім'ї. Троє дітей приїхали з України, один хлопець з Афганістану, одна дівчинка з Індії, а останній учень з цих шести походить із польської сім'ї, але народився в Англії і жив там до шести років.

Один з хлопців з України приїхав до Польщі з батьками за три роки до вибуху війни. Він дуже добре говорить польською, його люблять однолітки. Він неохоче ділиться інформацією про своє походження. В школі взагалі не говорить мовою, якою щодня спілкується з батьками (російською), хоча дуже добре нею володіє як розмовно, так і письмово. Володіє українською, хоч не вільно. Змішує російську з українською, але не до кінця має цього свідомість. Дуже любить грати в футбол, вивчати мови (йому дуже добре йде вивчення польської) і математику.

Ще один хлопець приїхав до Польщі вже після початку війни. Він досить сором'язливий і замкнутий в собі. Він тримається осторонь, і найчастіше небагатослівний. Погано говорить польською. Під час занять він ніби відсутній. Багато малює в зошитах. На перервах читає книги українською. Його мама каже, що він цікавиться автомобілями і технікою загалом. В Україні дуже любив уроки фізики і математики. Тут досі розуміє небагато з того, про що говорять на уроках.

В цьому класі є ще українська дівчинка, яка теж долучилась до групи нещодавно – 4 місяці тому. Приїхала зі Львова. Швидко вивчає польську мову, сором'язлива і радше тримається осторонь, але коли однокласниці запрошують її гратися, то вона не відмовляється, а намагається брати участь у грі. В сім'ї розмовляє українською. Любить співати і танцювати. Мама інформувала, що в Україні дочка вигравала конкурси співу. Вона дуже гарно малює, що відмічає вчитель образотворчого мистецтва.

В свою чергу хлопець з Афганістану потрапив до цього класу приблизно півтора роки тому. Часто пропускає уроки. Все ще погано розмовляє польською. Коли люди, які проводять заняття, не вживають достосованих матеріалів, тобто завдань і інструкцій пристосованих до його рівня володіння польською мовою, хлопець стає ніби відсутній на уроці – часто засинає, дивиться у вікно або виходить в туалет. Неодноразово втікав з уроків. В класі не має друзів. Тримається радше осторонь, а перерви проводить з іншими дітьми з Афганістану. Були випадки, коли хлопець потрапив в бійки з однокласниками

⁵ Це зразок плану, тому інформація про групу не є правдивою. Тут представлено можливий склад багатокультурного класу та динаміку його функціонування. В реальній ситуації особа, яка готує і проводить заняття повинна зібрати інформацію про групу та окремих дітей в класі. З цією метою проводяться власні спостереження (беручи під увагу функціонування класу та окремих дітей), розмови з дітьми та їх батьками (тут йдеться особливо про дітей, які можуть вимагати підтримки в інтеграції в класі), а також збір інформації про дітей від шкільного педагога і/або психолога та їх вчителів і вчительок.

чи іншими хлопцями. Доходило до вербального і фізичного насилля. На заняттях, на яких має можливість попрацювати з достосованим матеріалом, він зацікавлений і активний. В Афганістані ходив в британську школу – він дуже добре знає англійську і можна без проблем з ним порозумітись цією мовою. В щоденному житті вдома розмовляє дарі. Батьки переказали, що вільно читає і пише рідною мовою. Любить теж фізкультуру – він чудово бігає. Його тато каже, що на батьківщині дуже любив вчити біологію і хімію. Вся сім'я бачила в ньому майбутнього лікаря.

Дівчинка, що приїхала з Індії, почала ходити до цього класу неповний місяць тому. Говорить англійською і своєю рідною мовою – тамільською. Походить з південного штату Індії – Таміл Наду. Польською поки розуміє базові фрази. В класі вона викликає інтерес, але через мовний бар'єр діти з нею мало спілкуються, на перервах до неї не підходять, тож вона тримається осторонь. Робить враження сором'язливої особи. Проте її батьки кажуть, що в Індії у неї було багато подруг і вона ніколи не переставала говорити. Коли їх питають про її таланти, кажуть, що дочка має хист до каліграфії та співу.

До цього класу ходить також хлопець польського походження, який має досвід міграції – він народився в Англії і жив там до шести років. Його дуже люблять діти. З задоволенням ходить до школи. Не має проблем з навчанням, але теж не є найкращим. Найбільше йому подобаються уроки англійської (яку знає дуже добре) і фізкультури – він чудово грає в футбол. Додатково ходить на заняття з карате – здобув навіть кілька медалей на змаганнях.

В класі є теж дівчинка, в якої мама італійка і тато поляк. Народилась в Польщі. В щоденному житті з мамою розмовляє італійською. Часто їздить в Італію на канікули, де відвідує своїх бабусю й дідуся. Любить ходити до школи, бо, як каже, може зустрічатись тут з подругами. Вона не має особливого зацікавлення до конкретних занять, але вчителька польської підкреслює, що вона пише гарні твори.

До класу ходять також діти з особливими потребами – дівчинка і хлопчик з синдромом Аспергера, і хлопець з РДУГ. Один з польських учнів, який не має міграційного досвіду, часто потрапляє у конфлікти з ровесниками. Буває, що він ображає інших. Часом провокує до бійки і фізичної конфронтації. Його недолюблюють, також він має низьку успішність. Він часто прогулює. З інформації зібраної від шкільного педагога відомо, що в дитини складна сімейна ситуація – мама багато працює, а батько нещодавно покинув дім. В хлопця є дві сестри.

Діти в класі не співпрацюють, функціонують в товариських кліках. Частина дітей тримається збоку. В групі з'являються конфлікти, які в більшості виникають з бажання похвалитись вміннями і знаннями. Приводом суперечок бувають також різні, часом розбіжні, очікування і потреби учнів та учениць. Також стаються конфлікти культурного характеру.

РОЗМІР ГРУПИ:

В заняттях беруть участь 26 учнів і учениць.

ЗАГАЛЬНІ ЦІЛІ:

- зміцнення в учнів і учениць навичок співпраці в групі, спілкування та конструктивного вирішення конфліктів і непорозумінь;
- зміцнення в учнях і ученицях позитивного ставлення – поваги, доброзичливості, прийняття і пошани для відмінностей в класі;
- покращення інтеграції групи в класі.

КОНКРЕТНІ ЦІЛІ⁶:

- особи, які беруть участь в заняттях, можуть визначити правила ефективної співпраці в команді;
- учениці і учні можуть вказати від чого залежить досягнення мети командою;
- у дітей розвивається почуття відповідальності за себе і інших;
- учениці і учні знають які дії і ставлення сприяють вирішенню конфліктів;
- діти бачать цінність співпраці в групі та мають свідомість необхідності покращення цієї навички.

РЕЗУЛЬТАТИ ОТРИМАНІ ЗАВДЯКИ УЧАСТІ ДІТЕЙ В ЦИХ ЗАНЯТТЯХ:

- учениці і учні помічають, що отримують більше завдяки співпраці;
- для дітей присутність “іншого” в групі починає бути важливою;
- молоді люди створюють більше позитивних взаємин;
- окремі особи в класі почуваються цінуваними, поміченими, бажаними (особливо “інші”/з досвідом міграції);
- діти хотіли б наступним разом також проявити себе і в них росте мотивація до навчання.

МЕТОДИ РОБОТИ:

мозковий штурм, дискусія, вправа в підгрупах, розсипанка.

ТРИВАЛІСТЬ:

2 академічні години (під час занять передбачена перерва)

⁶ Якщо ми створюємо план на предметний урок, то тут повинні бути вказані дидактичні цілі відповідно до навчальної програми, які будуть реалізовані під час нього.

ПЛАН

ВСТУП | 10 min

МАТЕРІАЛИ ТА НАВЧАЛЬНІ ЗАСОБИ:

Шкільна дошка, крейда/маркери

Покроковий перебіг:

- 1 Розпочни заняття із привітання учнів і учениць.
- 2 Повідом, що незабаром запросиш їх до гри, метою якої буде, серед іншого, відпрацювання навички командної роботи та краще пізнання один одного в класі.
- 3 Представ правила роботи на занятті. Говорячи про них, запиши на дошці найважливішу інформацію про правила підрахунку балів. Скажи:

” Ви будете працювати в чотирьох групах, в яких виконуватимете завдання. За їх виконання та хорошу співпрацю команди отримуватимуть бали.

Ось як в деталях виглядають правила нараховування балів:

Нараховуємо **максимум 2 бали** після кожного завдання.

Бали можна отримати **в п'яти категоріях**:

➔ **Бали за виконане завдання** – тобто правильна відповідь або виконання завдання.

Кількість нарахованих балів різна для кожного завдання.

➔ **Бали за співпрацю в групі** – тобто за те, наскільки поважливо ви ставитеся один до одного у своїй групі, чи всі залучені до роботи, чи допомагаєте ви один одному, чи вмієте розібратись з непорозуміннями, тощо.

➔ **Бали за співпрацю між групами** – тобто за те, що ви вболіваєте і бажаєте удачі іншим групам, радієте, коли інші отримують бали, не заважаєте, коли інші групи надають свої відповіді і т.д.

➔ ДОДАТКОВІ бали за співпрацю між групами

Може статись так, що в вашій групі немає людини, яка має необхідні знання, аби виконати дане завдання. Натомість людина з такими знаннями може бути в іншій групі.

Якщо цей експерт чи експертка погодиться допомогти в виконанні завдання однокласникам і однокласницям, то може отримати для своєї групи додаткові бали за співпрацю. В такій ситуації виграють всі: група, яка отримала допомогу зуміє виконати завдання, за що отримує бали, а група, в якій є той чи та, хто допоміг/ла, отримує бали за співпрацю.

УВАГА!

Не допомагаємо примусово. Група, яка хоче вислати експерта чи експертку на допомогу іншій групі мусить переконатись, що та група дійсно хоче таку допомогу прийняти.

➔ Бали за співпрацю з ведучим чи ведучою

Що таке хороша співпраця з ведучими?

Вона полягає на тому, що люди, які працюють в групах, не розмовляють одночасно з ведучим чи ведучою. Учасники і учасниці занять дбають також про хорошу комунікацію з ведучою, тобто не перебивають її звернень, уважно слухають що вона каже, а якщо мають якісь питання, то сміливо їх задають. Наприклад, якщо щось незрозуміло в інструкції, задають питання і зголошують потребу пояснення.

УВАГА!

Може бути так, що в випадку серйозного порушення правил хорошої співпраці, групі відніматимуться бали.

Scale:

2 бали – якщо співпраця була дуже хороша.

1 бал – якщо було видно співпрацю, але вона була нерівна (їй чогось не вистачало, наприклад сталої активності всіх членів і членкинь групи, яка виконувала завдання, група часом заважала, коли інші відповідали, членкині і члени групи часто заважали, розмовляли між собою, тоді коли ведучий/ведуча говорили).

0 балів – якщо співпраця була дуже погана або група взагалі не співпрацювала.

ДОДАТКОВІ бали – За співпрацю між групами нараховуємо один додатковий бал за допомогу одній групі. Якщо експерт допоміг, наприклад, двом групам – здобуває для своєї групи 2 бали.

Завдання не виконуються на час, тобто бали не приділяються за швидкість виконання завдання.

- 4 Перейди до поділу дітей на групи.
- 5 Нехай діти в групі сідають разом у коло навколо парти. Намагайтеся створити відстань між групами, так щоб вони сиділи подалі одна від одної.
- 6 Повідом дітей, що на столах у них не повинно бути жодних матеріалів, і що під час роботи в групах вони не можуть використовувати інформацію, знайдену в інтернеті. Телефони мають бути вимкнені та сховані.
- 7 Запроси членів і членкинь груп до виконання першого завдання.

КОМЕНТАРІ ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

Коли мова заходить про поділ на групи, діти відразу спонтанно починають самі визначати, хто з ким хоче бути. Зупиніть цей процес. Повідомте класу, що групування буде випадковим і що ви, як ведучий чи ведуча, організуєте розподіл.

Підкресліть, що після формування груп їх склад може дещо змінитися. Ідея полягає в тому, щоб групи були якомога різноманітнішими. Поясніть дітям, що чим більше в групі людей з різними талантами та знаннями, тим більший шанс для групи отримати бали.

ЗАВДАННЯ 1 | Кожен окремо, всі разом | 15 min**МАТЕРІАЛИ ТА НАВЧАЛЬНІ ЗАСОБИ:**

- Робочий аркуш з додатку № 1 (в такій ж кількості, як і кількість груп)
- Одна ручка на групу
- Шкільна дошка, крейда/ маркери

ПОКРОКОВИЙ ПЕРЕБІГ

- 1 Роздай групам робочі аркуші (додаток до завдання № 1) – один робочий аркуш на групу.
- 2 Дай дітям знати, що в цьому завданні вони можуть заробляти бали за співпрацю (в своїй групі, між групами та з ведучими), але немає балів за виконання завдання.
- 3 Скажи, що на виконання завдання буде приблизно 5 хвилин, але не потрібно намагатись його закінчити якнайшвидше.
- 4 Запроси дітей до праці – нехай прочитають завдання на аркуші (додаток 1) і приступають до його виконання.
- 5 Якщо після 5 хвилин діти не закінчили завдання, додай їм ще 1–2 хвилини.
- 6 Збери від груп заповнені робочі аркуші.
- 7 Приступи до обговорення завдання. Попроси одну з груп, щоб одна (вибрана тобою) людина з групи поділилась вибраною інформацією з робочого аркуша. Питай про інформацію лише з однієї категорії з таблички в додатку № 1, наприклад які страви любите, або який ріст вас всіх разом.
- 8 Коли група дасть відповідь, признач бали за співпрацю (в 3 категоріях), а також надай зворотню інформацію чому нараховуєш саме таку кількість балів.
- 9 Напиши на дошці назву групи (вписану в табличці з завдання № 1). Під назвою запиши кількість отриманих під час цієї активності балів.
- 10 Запрошуй наступні особи до відповіді і повторюй з ними кроки 6–8.

КОМЕНТАРІ ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

Скажи, що якщо діти не до кінця зрозуміють завдання, ти з радістю підійдеш і поясниш, про що йде мова.

Пам'ятай, що саме зворотна інформація для групи має найбільший навчальний ефект. Від неї не можна відмовлятися, ба навіть потрібно її максимально розширити.

ЗАВДАННЯ 2 | Що це за страви? | 20 min**МАТЕРІАЛИ ТА НАВЧАЛЬНІ ЗАСОБИ:**

- Робочий аркуш з додатку № 2 (в такій ж кількості, як і кількість груп)
- Одна ручка на групу
- Шкільна дошка, крейда/маркери

ПОКРОКОВИЙ ПЕРЕБІГ

- 1 Роздай групам робочі аркуші (додаток до завдання № 2) – один аркуш на групу.
- 2 Повідом дітей, що в цьому завданні можна отримати пункти за співпрацю (в групі, між групами, та з ведучими), а також за виконання завдання.

Бали за завдання:

За кожен правильну відповідь ви отримуєте 1 бал. Загалом у цьому завданні можна отримати 8 балів за виконання завдань + 6 балів за співпрацю (в групі, між групами та з ведучими). За співпрацю між групами також нараховуються бали.

- 3 Скажи, що на виконання завдання виділено близько 10 хвилин, але не потрібно намагатись його закінчити якнайшвидше.
- 4 Запроси дітей до роботи – нехай прочитають інструкцію на робочому аркуші (додаток 2) і приступають до виконання завдання.
- 5 Якщо після 10 хвилин діти не виконали завдання, додай їм ще 1–2 хвилини.
- 6 Коли групи закінчать, попроси, щоб одна особа з групи підписала робочий аркуш назвою групи.
- 7 Збери від груп заповнені робочі аркуші.
- 8 Перевір записані групами відповіді і запиши на аркушах кількість отриманих групою балів.
- 9 Обговори завдання. Скажи з яких країн походять страви. Запитай, чи знають діти смак усіх тих страв. Якщо ні, заохоть їх, аби спробували.
- 10 Приділи пункти за співпрацю (в 3 категоріях) та надай зворотню інформацію щодо нарахованих балів.
- 11 Отримані бали впиши до таблиці на дошці.

КОМЕНТАРІ ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

Скажи, що якщо діти не до кінця зрозуміють завдання, ти з радістю підійдеш і поясниш, про що йде мова.

У цьому завданні бали за додаткову співпрацю між групами будуть дуже важливі. Коли надаєш зворотню інформацію, зверни особливу увагу на групи, які поділилися «своїми» експертами з іншими групами. Похвали також самих експертів і експерток, завдяки яким вдалося прочитати і зрозуміти завдання.

ЗАВДАННЯ 3 | Чи ці слова польські? | 15 min**МАТЕРІАЛИ ТА НАВЧАЛЬНІ ЗАСОБИ:**

- Набір карток з назвами мов і польськими словами з додатку № 3 (в такій ж кількості, як і кількість груп)
- Шкільна дошка, крейда/маркери

Покроковий перебіг

- 1 Введи дітей в тему завдання. Зверни увагу на те, що подорожують не тільки люди і тварини. Слова теж. А ті, які переміщуються з однієї території на іншу, можуть настільки закріпитися на новому місці, що люди, які їх використовують, часто не знають, що вони походять з іншої мови.
- 2 Скажи дітям, що в цій справі вони отримають 7 карток з назвами мов і ще 7 з різними польськими словами. Завдання груп полягатиме в тому, щоб вказати, з якої мови походить слово (поклавши картку зі словом біля картки з даною мовою).
- 3 Повідом, що за кожну правильно поєднану пару мови і слова група отримує 1 бал. Загалом можна отримати 7 балів за правильне виконання завдання і додаткові бали за співпрацю.
- 4 Скажи, що на виконання завдання буде приблизно 5 хвилин, але не потрібно намагатись його закінчити якнайшвидше..
- 5 Дай групам необхідні матеріали – набори порізаних карток з назвами мов і словами. Скажи, що можуть приступити до виконання завдання.
- 6 Якщо після 5 хвилин діти не закінчили завдання, додай їм ще 1–2 хвилини.
- 7 Попроси, щоб члени груп повідомили тебе (наприклад піднімаючи руку), що вже закінчили.
- 8 Коли група засигналізує, що має готові відповіді, підійди до їх столу та перевір чи правильні вони. Запиши скільки пунктів набрала група.
- 9 Крок № 7 повтори з рештою груп.
- 10 Перейди до обговорення завдання. Скажи дітям з яких мов походять слова.
- 11 Приділи пункти за співпрацю (в 3 категоріях) та надай зворотню інформацію щодо того, яким чином групи отримали таку кількість балів.
- 12 Запиши бали отримані групами до таблиці на дошці.

КОМЕНТАРІ ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

Назви мов записні різними алфавітами і різними перекладами. Учасники і учасниці повинні САМОСТІЙНО встановити, що написано на картках. Ведучий чи ведуча заохочує скористатися знаннями експертів і експерток.

Обговорюючи завдання, можеш попросити дітей, які говорять українською, італійською, дарі (афганська версія перської), щоб розповіли як ці слова вимовляються.

ЗАВДАННЯ 4 | Класовий міні-словник | 20 min**МАТЕРІАЛИ ТА НАВЧАЛЬНІ ЗАСОБИ:**

- Робочий аркуш з додатку № 2 (в такій ж кількості, як і кількість груп).
- Одна ручка на групу.
- Шкільна дошка, крейда/маркери.

Покроковий перебіг

- 1 Роздай групам робочі аркуші (додаток до завдання № 4) – один на групу.
- 2 Повідом, що за виконання завдання групи можуть отримати 12 балів (1 бал за кожну фразу/слово перекладене на іншу мову).
- 3 Скажи, що на виконання завдання мають 10 хвилин, але не потрібно намагатись його закінчити якнайшвидше.
- 4 Запроси дітей почати роботу – нехай прочитають завдання на робочому аркуші (додаток 4) і приступлять до його виконання.
- 5 Якщо після 10 хвилин діти не закінчили справи, дай їм ще 1–2 хвилини.
- 6 Попроси, аби члени груп дали тобі знати (наприклад піднімаючи руку), що закінчили роботу.
- 7 Коли всі групи закінчать, обговори завдання. Запроси одну з груп. Попроси, аби вибрана тобою особа з групи сказала як буде, наприклад, тамільською “добрий день”.
- 8 Коли член/членкиня групи прочитає вибраний переклад з виконаного групою словника, надай їм бали за виконання завдання.
- 9 Нарахуй групам бали за співпрацю (в 3 категоріях) та надай зворотню інформацію щодо того яким чином групи отримали таку кількість балів.
- 10 Нараховані бали запиши в таблиці на дошці.
- 11 Запрошуй наступні групи до надання своїх відповідей і повтори кроки описані в пунктах 14–17.

КОМЕНТАРІ ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

Діти можуть не знати, що таке фонетичне написання. Поясніть це їм. Підкресліть, що вони пишуть слова так, як чують. Пишуть латинським алфавітом, тобто тим, який добре знають з польської мови.

Якщо під час обговорення діти мають складнощі з перекладом, заохоті інших в їх групі, щоб допомогли (підказали) тому/тій, хто відповідає. Повідом, що допомагаючи, вони демонструють хорошу співпрацю в групі, і таким чином отримують бали за співпрацю.

До цього завдання не потрібен ключ з відповідями. Підсумовуючи завдання ведучий або ведуча не мусить казати переклад на окремі мови. Важливо поставити дітей в ролі експертів.

ЗАВДАННЯ 5 | Чого ми навчилися | 8 min**Покроковий перебіг**

- 1 Повідом, що в цьому завданні діти не отримають матеріалів для праці. Вони повинні спільно подумати, що вони вивчили завдяки цій грі (про себе, про співпрацю в групі, про світ, про мови).
- 2 Дай групам приблизно хвилину на нараду.
- 3 По черзі запрошуй групи до надання відповіді. За кожним разом проси одну людину, щоб розповіла про дві речі, які члени і членкині групи вивчили завдяки участі в заняттях.
- 4 За виконане завдання надай кожній групі по 1 балові.

КОМЕНТАРІ ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

цьому завданні не нараховуй балів за співпрацю. Це завдання коротке і є вступом до підсумку всього заняття.

ПІДСУМОК І ЗАКІНЧЕННЯ | 2 min**Покроковий перебіг**

- 1 Підсумуй кількість балів отриману кожною групою.
- 2 Представ результати класові.
- 3 Повернись до гри та того, як діти працювали під час занять. Підкресли, що хоч одна група й набрала найбільше балів, насправді виграв увесь клас. Наголоси, що всі в класі були дуже заангажовані, приймали виклики, які з'являлись перед ними, і, перш за все, підтримували один одного та використовували таланти та знання всіх членів групи.
- 4 Розпочни овації і заохоть дітей, аби до тебе долучились.
- 5 Гучно скажи: ВІТАЮ вас ВСІХ!
- 6 Офіційно закінч гру і запроси дітей на перерву.

Zadanie 1 | Každy z osobna, wszyscy razem

Každy z osobna

Jak masz na imię?	Ile masz lat?

Wszyscy razem

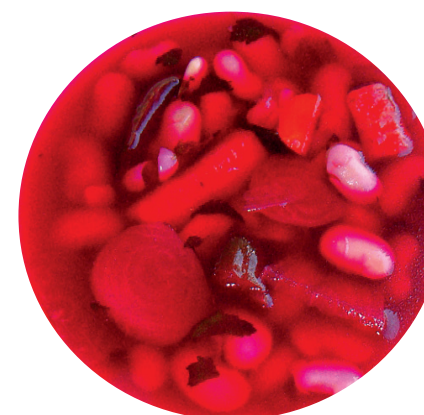
Ile macie wzrostu wszyscy razem?
Ile znacie języków wszyscy razem? (napiszcie jakie)
Jakie są wasze ulubione potrawy?
Jak się nazywa wasz zespół?

Zadanie 2 | Co to za ىنادج ? Из каких стран?

.....

.....

.....

.....

Інформація для викладача/викладачки до завдання №2

Інструкція в перекладі на українську:

Що це за страви/їжа? З яких країн? Відповіді запишіть під кожним зображенням.

Термін «страви/їжа» написаний мовою дарі (перекладено за допомогою Google перекладача особою, яка готувала це завдання). Його повинен могли прочитати хлопець з Афганістану.

Речення „З яких країн?” записано російською мовою. Його точно зможе прочитати хлопець з України, який вживає цієї мови до комунікації з родиною.

На зображеннях представлено наступні страви:

ПІЦЦА – страву італійського походження

КИСЛИЙ СУП – страву польського походження

УКРАЇНСЬКИЙ БОРИЦЬ – страву українського походження

КАБУЛІ ПАЛАУ [kabuli palaw] – страву з довгозернистого рису, смажена з м'ясом (зазвичай бараниною) і овочами (морква і родзинки) та мигдалем. Походить з Афганістану.

Zadanie 3 | Czy to polskie słowa?

hałas		українська мова
jaśmin		perski
czereśnia		ukraiński
magia	✂	perski
parking		английский
fontanna		італійська мова
pomidor		włoski

Інформація для викладача/викладачки до завдання №3

В таблиці знаходяться записані назви мов:

po ukraińsku: українська мова – język ukraiński, Італійська мова – język włoski;

po rosyjsku: Английский – angielski.

В реченні знаходяться фрази, що походять з перської мови. Це мова дуже подібна до мови дари, якою розмовляють в Афганістані.

Ключ для вчителя/вчительки:

Hałas – походить з української

Jaśmin – походить з перської

Czereśnia – походить з української

Magia – походить з перської

Parking – походить з англійської

Fontanna – походить з італійської

Pomidor – походить з італійської

Zadanie 4 | Mini słownik klasowy

Jak to powiedzieć? Przetłumaczcie polskie zwroty na inne języki. Tłumaczenie wpiszcie poniżej (zapis fonetyczny).

Dzień dobry	angielski:
	tamilski:
Do widzenia	angielski:
	włoski:
Przepraszam	angielski:
	tamilski:
Ile masz lat?	angielski:
	dari:
Jak masz na imię?	angielski:
	dari:
Dziękuję	angielski:
	ukraiński:

Приклад плану створеного вчителькою, яка працює в польській школі⁷

A global village

Предмет: Англійська мова

Авторка: Ельжбета Срока

Допомога в реалізації занять в класі: Тереса Мадай
(вчителька англійської мови)

ОСНОВНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГРУПУ

Група (половина шостого класу), в якій є хлопець з Чечні, на уроці англійської. У класі немає конфліктів, але тут не використовується потенціал культурного розмаїття.

ЗАГАЛЬНІ ЦІЛІ ЗАНЯТЬ

Метою занять є створення для учнів і учениць простору, аби краще пізнати себе навзаєм, а також для міжкультурної інтеграції.

- Створення ситуації успіху для всіх учнів, особливо для дітей з міграційним досвідом.
- Підкреслюючи, як культурна різноманітність у школі та класі може допомогти кожному навчатися.
- Заохочення співпраці та підтримки під час роботи в класі.
- Заохочення співпраці в групах і між ними.

ДИДАКТИЧНІ ЦІЛІ ЗГІДНО З ОСВІТНЬОЮ ПРОГРАМОЮ

- розуміння письмових і усних інструкцій,
- повторення базової інформації про Великобританію,
- ознайомлення з базовою інформацією про країну походження одного з учнів (Чечня),
- введення чеченських слів – переклад з польської і англійської.

РЕЗУЛЬТАТИ ОТРИМАНІ ЗАВДЯКИ УЧАСТІ ДІТЕЙ В ЦИХ ЗАНЯТТЯХ

- учні і учениці отримали базові знання про країну свого однокласника та пригадали інформацію про Великобританію,
- учні і учениці помітили, що виграють завдяки співпраці, та навіть більше завдяки однокласникові з іншої країни, при цьому краще розуміючи виклики, з якими вони стикаються.

МЕТОДИ РОБОТИ:

квіз, розмова, ребус, заповнення прогалин, презентація зображень, головоломка з пошуку слів.

ТРИВАЛІСТЬ:

2 академічні години.

⁷ Сценарій, наведений у виданні, створено в рамках проекту «Школа міжкультурної інтеграції» у 2014 році. Тоді було проведено серію з дев'яти дводенних семінарів, у яких взяли участь 89 осіб. Заняття були присвячені створенню сприятливої атмосфери для інтеграції в міжкультурному класі. Потім перед учасниками тренінгу було поставлено завдання підготувати плани уроків за моделлю WISE та провести заняття у своїх школах відповідно до вивчених принципів. У цій публікації ми представляємо один вибраний сценарій із цього набору.

ПЛАН

ВСТУП | 25 min

МАТЕРІАЛИ ТА НАВЧАЛЬНІ ЗАСОБИ:

Презентація – фотографії, підготовлені спільно з хлопцем з Чечні

Покроковий перебіг

- 1 Розпочни заняття від організації – перевірка присутності, запис теми, визначення цілей занять та представлення правил, які будуть діяти під час них.
- 2 Потім введи тему. Запитай учнів, чи знають вони країну, з якої походить один із учнів (Чечня), і чи знають вони щось про неї (вільні висловлювання учнів).
- 3 У наступній частині Шамадробить коротку презентацію своєї країни з представленням зображень.
- 4 Поясни учням правила, які будуть діяти під час занять:
 - робота в групах,
 - оцінюється виконання завдання,
 - співпраця в групі та співпраця між групами.

КОМЕНТАРІ ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

Фотографії можна представити на папері або у вигляді слайдів на мультимедійній дошці (у нас було слайд-шоу з коментарями хлопця з Чечні Шамада).

ЗАВДАННЯ 1 | Квіз знань про англомовні країни і Чечню | 20 min

Покроковий перебіг

- 1 Роздай групам робочі аркуші з завданнями А і В.
- 2 Діти спочатку виконують завдання з аркуша А. Якщо їм потрібна допомога, вони звертаються за допомогою до однокласника з Чечні.
- 3 Далі з допомогою Шамада діти мають заповнити в підписах пропущені назви тварин та розв'язати ребуси (аркуш В).
- 4 Перевір чи правильно було виконано завдання – по черзі питай представників груп їх відповіді, а решта контролює правильність відповідей на власних аркушах.
- 5 Приділи бали за роботу.

ЗАВДАННЯ 2 | Чеченські прислів'я. | 15 min

Покроковий перебіг

- 1 Роздай групам робочий аркуш С.
- 2 У наведених прислів'ях вони повинні замінити чеченські слова на польські. Потім вони порівнюють правильність відповідей з оригінальним текстом, який читає Шамад. Учні в командах перекладають чеченські слова англійською мовою.
- 3 Приділи бали за виконання завдання.

ЗАВДАННЯ 3 | Робимо словник | 15 min

Покроковий перебіг

- 1 Роздай групам робочий аркуш D. Вони повинні заповнити прогалини вивченими словами в трьох мовах.
- 2 Приділи бали за виконання завдання та підсумуй результати груп.

ЗАКІНЧЕННЯ | 15 min

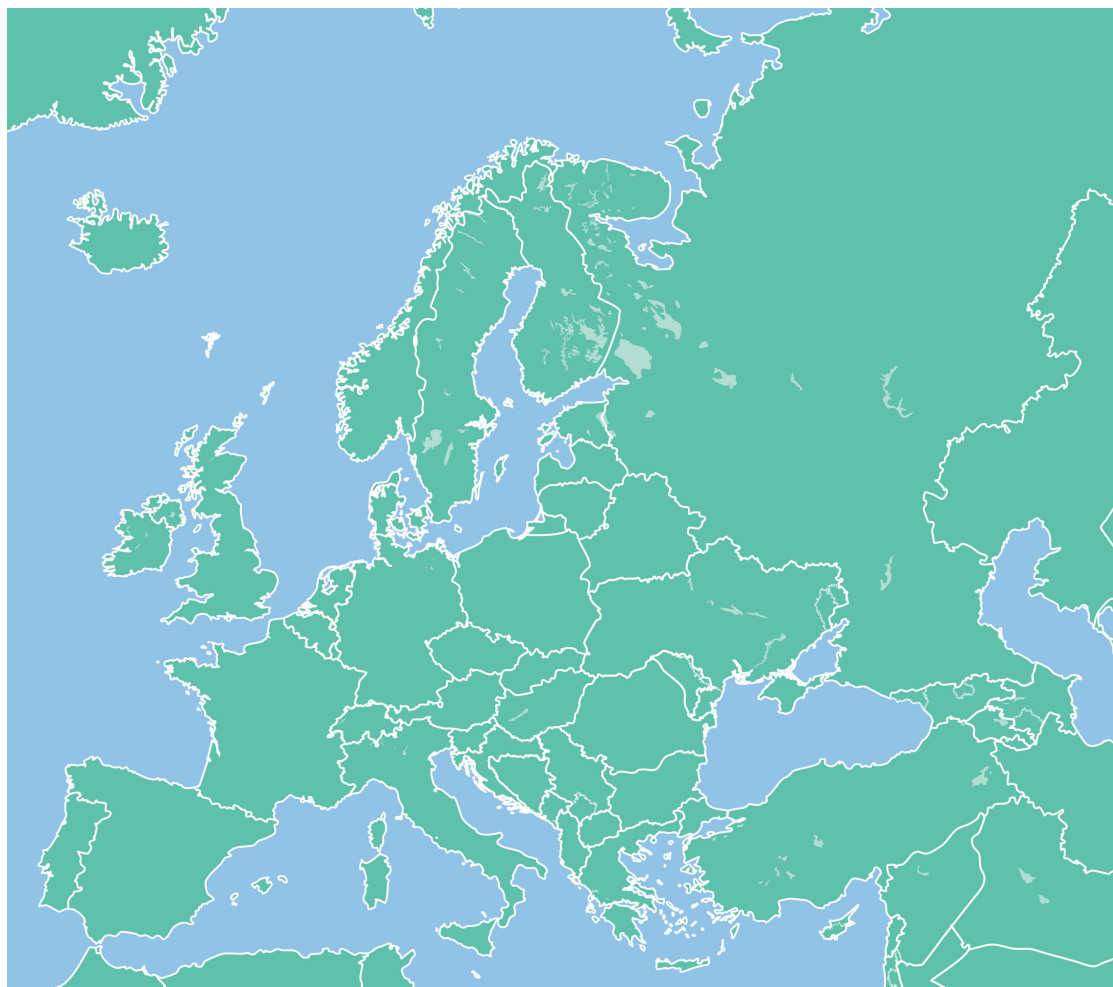
- 1 Нагадай учням і ученицям чим ви займались під час сьогоднішніх занять:
 - ми пригадали основну інформацію про Великобританію,
 - познайомились з країною нашого однокласника – Чечнею,
 - вивчили кілька чеченських слів.
- 2 Запроси учнів до участі в підсумках:

Нехай кожен/кожна по черзі скаже, що їх найбільш зацікавило в сьогоднішніх заняттях, що їх здивувало, про що захочуть розповісти батькам або знайомим, що дізнались сьогодні про себе і інших.

Karta pracy A | Quiz

Zaznaczcie te państwa na mapie:

- A – Polska
- B – Wielka Brytania
- C – Czeczenia

Karta pracy A | Quiz

1. Zaznaczcie flagi:

- Czeczenii (A)
- Wielkiej Brytanii (B)
- Polski (C)

Karta pracy A | Quiz

2. What is the capital city of Chechnya?

- A – Aszchabad B – Mińsk C – Grozny D – Kabul

3. Jakie jest godło Czebzenii?

4. What is the capital city of the United Kingdom?

- A – Liverpool B – Oxford C – London D – Bristol

5. Kto jest prezydentem Czebzenii?

- A – Alaksandr Łukaszenka B – Hamid Karzaj
C – Gurbanguly Berdimuhamedow D – Ramzan Kadyrow

6. What is the name of the King of the United Kingdom?

- A – Whiliam B – Albert C – Charles D – Henry

7. W jakim kraju leży Czebzenia?

- A – w Armenii B – w Rosji C – w Gruzji D – w Azerbejdżanie

8. What are the national languages in Chechnya?

- A – kurdyjski, czeczeński B – urdu, czeczeński
C – rosyjski, czeczeński D – angielski, czeczeński

Karta pracy B | Część 1

Wpisz brakujące angielskie lub czeczeńskie nazwy zwierząt, by wszystkie ilustracje były podpisane w obu językach.

zhi

COW

vir

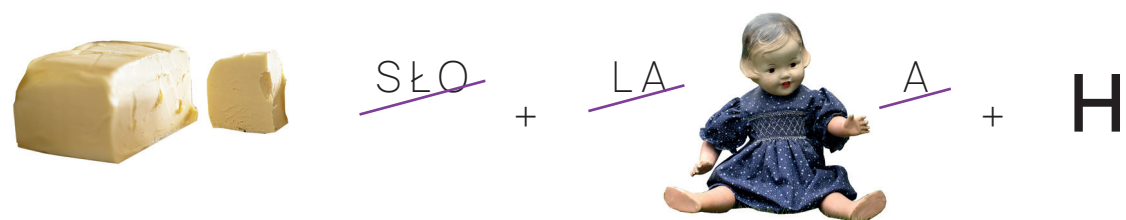
kotam

camel

Karta pracy B | Część 2

Rozwiąż rebusy i poznaj czeczeńskie nazwy.

słońce -

księżyc -

gwiazda -

niebo -

ziemia -

Karta pracy C

W podanych przysłowiach zastąp czeczeńskie wyrazy polskimi odpowiednikami (spróbuj wywnioskować z kontekstu, o jakie słowa chodzi).

Vir zrozumie, że jest osłem tylko wtedy, gdy go za **lerg** pociągniesz.

Gdzie świeci **malkh**, posiej ziarno. Gdzie posiejesz ziarno, tam pojawi się cień.

Nie lękaj się zimy, po niej nastanie **bcastee**.
Bój się jesieni, po niej przyjdzie zima.

Vir nazwał drugiego osłem i rzucił się w przepaść.

Nie **malkh** wina, że **buhia** w dzień nie widzi.

Z **alu** nie igraj, **khi** nie wierz.

Kto nie lubił **ett**, zawsze marzył o mleku.

Cicigi żyjące w zgodzie pokonają skłócone **borzi**.

Gniew **nana** jak **lo** – dużo napada, szybko stopnieje.

Dottagl z dalekiego kraju jest jak wznoszona twierdza.

Karta pracy D

Wstaw wyrazy z ramki w odpowiednie miejsca w tabeli.

język polski	język czeczeński	język angielski
anioł		angel
	atam	
	xox	onion
	alumuz	
gwiazda		
	mott	language
krowa		
	butt	
serce		
	malkh	

słońce, angela, star, atom, moon, cebula, dog,
diament, język, cow, księżyc, heart, atom, diamond,
seda, ett, sun

Odpowiedzi

Wstaw wyrazy z ramki w odpowiednie miejsca w tabeli.

Karta pracy A

1. Flaga Czechenii (A) – 3.
Flaga Wielkiej Brytanii (B) – 2.
Flaga Polski (C) – 5.
2. Odpowiedź C
3. Odpowiedź A
4. Odpowiedź C
5. Odpowiedź D
6. Odpowiedź C
7. Odpowiedź B
8. Odpowiedź C

Karta pracy C

Osiół zrozumie, że jest osłem tylko wtedy, gdy go za ucho pociągniesz.
Gdzie świeci słońce, posiej ziarno. Gdzie posiejesz ziarno, tam pojawi się cień.
Nie lękaj się zimy, po niej nastanie wiosna. Bój się jesieni, po niej przyjdzie zima.
Osiół nazwał drugiego osłem i rzucił się w przepaść.
Nie słońca wina, że sowa w dzień nie widzi.
Z ogniem nie igray, wodzie nie wierz.
Kto nie lubił krowy, zawsze marzył o mleku.
Koty żyjące w zgodzie pokonają skłócone wilki.
Gniew matki jak śnieg – dużo napada, szybko stopnieje.
Przyjaciół z dalekiego kraju jest jak wznoszona twierdza.

Karta pracy D

anioł / angela / angel
atom / atam / atom
cebula / xox / onion
diament / alumuz / diamond
gwiazda / seda / star
język / mott / language
krowa / ett / cow
księżyc / butt / moon
serce / dog / heart
słońce / malkh / sun

Karta pracy B

Część pierwsza	Część druga:
zhii – sheep	Słońce – malkh
ett – cow	Księżyc – butt
vir – donkey	Gwiazda – seda
kotam – hen	Niebo – stigal
emkal – camel	Ziemia – latta

Model edukacji międzykulturowej WISE. Przykładowe scenariusze warsztatów

Autorki: Marta Piegat-Kaczmarczyk, Zuzanna Rejmer

Redaktorki: Karolina Czerwińska, Katarzyna Sołtan-Młodożeniec

Projekt graficzny: Siostry Piwowar Studio

Ilustracje: Karolina Kotowska

Druk: Drukarnia Akapit, Lublin

ISBN 978-83-969066-5-6

Warszawa, 2023

Fundacja Polskie Forum Migracyjne

Od 2007 roku wspieramy osoby z doświadczeniem migracji mieszkające w Polsce. Edukujemy o różnorodności kulturowej i językowej.

tel. +48 692 913 993, +48 22 11 000 85

email: info@forummigracyjne.org

www.forummigracyjne.org

KRS: 0000272075

Publikacja powstała w ramach projektu „Welcome back to school! Educational inclusion of children affected by war in Ukraine”. Projekt finansowany przez PLAN International i Disasters Emergency Committee.

